

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 40 Volume: 8 Issue: 40

Ekim 2015

October 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASA BİR ÖRNEK: BALIKESİR PAMUKÇU ERFENE SOHBET TOPLANTILARI
AN EXAMPLE OF THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE: BALIKESİR PAMUKÇU ERFENE MEETINGS

Sagıp ATLI*

Öz

Geçmişten günümüze kadar hem geleneksel sözlü kültürün taşıyıcısı hem de bir eğlence biçimi olarak gelen sohbet toplantıları, özellikle uzun kış gecelerinde insanların bir araya gelerek hoşça vakit geçirmesini ve toplumsal dayanışmayı sağlayan sosyal bir organizasyondur. Zamanın getirilerine bağlı olarak küresel-popüler kültürün etkisi altında kalıp icra zeminini kaybetmeye başlayan "sohbet toplantıları", 2010 yılında İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne girmiştir. Türkiye'nin farklı bölgelerinde; "Barana, Kürsübaşı, Yârân, Erfene, Ferfene, Oturak Âlemleri, Sıra Yârenleri, Oda Sohbetleri, Sıra Gecesi, Gezek, Sıra Gezmesi, Velime Geceleri (Eyvan Geceleri), Ateş Gezmesi (Birikme Geceleri), Cümbüş, Oturmah" gibi çeşitli isimlerle, Türkiye dışında da; "Coro Bozo, Geşdek, Meşrep, Konuşma ve Muhabbet" gibi farklı adlarla sohbet toplantıları bilinmektedir. Bölgelerin sahip oldukları sosyo-kültürel yapılarına bağlı olarak bu toplantıların icra şekilleri ve mekânları, eğlence unsurları, kuralları gibi uygulamalar birtakım değişikliklere uğrayarak günümüze kadar gelmiştir.

Araştırmamızın konusunu oluşturan Erfene sohbet toplantıları, Balıkesir merkeze bağlı bir yer olan Pamukçu'da icra edilmektedir. Makalede ilk önce sohbet toplantıları hakkında genel bir bilgi verildikten sonra Pamukçu'daki Erfene sohbet toplantıları üzerine yapılan derleme ve araştırmalar neticesinde elde edilen veriler bağlam merkezli olarak ele alınacaktır. "Pamukçu Erfene Sohbet Toplantılarının Gelişimi ve Güncel Durumu", "Pamukçu Erfene Sohbet Toplantılarının Genel Özellikleri", "Pamukçu Erfene Sohbet Toplantılarının İcra Düzeni" ve "Pamukçu Erfene Sohbet Toplantılarının İşlevleri" olmak üzere dört başlık altında Pamukçu Erfene sohbet toplantıları incelenecektir. İkinci başlık içerisinde; toplantıların üyeleri ve yönetim yapısı, katılma şartları, kuralları, mekânı, oturma düzeni, zamanı, toplantı çeşitleri, giyim-kuşam adabı, sofrası adabı ve cezaları değerlendirilecektir. Yazının sonuç kısmında ise derleme, araştırma ve inceleme neticesinde elde edilen bulgulara yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Somut Olmayan Kültürel Miras, Sohbet Toplantıları, Balıkesir-Pamukçu, Erfene.

Abstract

Sohbet meetings both bearer of oral traditional culture as well as a form of entertainment from the past to the present is a social organization especially during the long winter nights coming together to spend a pleasant time and provides social solidarity. Depending on over time under the influence of global and popular culture, starting to lose executive ground "sohbet meetings", has entered the list of intangible cultural heritage of humanity in 2010. In different regions of Turkey it is known such as: "Barana, Kürsübaşı, Yârân, Erfene, Ferfene, Oturak Âlemleri, Sıra Yârenleri, Oda Sohbetleri, Sıra Gecesi, Gezek, Sıra Gezmesi, Velime Geceleri (Eyvan Geceleri), Ateş Gezmesi (Birikme Geceleri), Cümbüş, Oturmah. Outside of Turkey; it is known different names such as: "Coro Bozo, Geşdek, Meşrep, Konuşma and Muhabbet". Depending on the region's socio-cultural structure, applications such as executive style and spaces, entertainment elements, and rules, come up today undergoing some changes.

Erfene sohbet meetings is the subject of our research, is performed in Pamukçu, is a residential of centre of Balıkesir. After given general information about sohbet meetings in article, results of data collection and research about Erfene sohbet in Pamukçu will be discussed. Pamukçu Erfene sohbet meetings will be examined as a four titles including "The Development and Current Status of Balıkesir Pamukçu Erfene Sohbet Meetings", "General Characteristics of Balıkesir Pamukçu Erfene Sohbet Meetings", "The Executive Order of Balıkesir Pamukçu Erfene Sohbet Meetings" and "Functions of Balıkesir Pamukçu Erfene Sohbet Meetings". In the second title the members of meetings and management structure, conditions of participation, rules, venues, seating arrangements, time, meeting types, clothing, etiquette, table manners and fines will be evaluated. In the conclusion part of the article, the findings obtained as a result of assembly, research and investigation will be included.

Keywords: Intangible cultural heritage, Sohbet Meetings, Balıkesir-Pamukçu, Erfene.

GİRİŞ

Teknolojinin hızlı bir şekilde gelişerek insan hayatında etkisini daha fazla hissettirdiği bir ortamda, toplumların sosyal yapılarını geleneksel bir çizgide muhafaza ederek devam ettirmesi her geçen gün zorlaşmaktadır. Buna bağlı olarak hayatın her alanında modern dünyaya uyum sağlamak amacıyla değişimler ve yeni sosyal yapılar ortaya çıkmaktadır. Bunlardan "toplu yaşamayı kolaylaştıran ve bir toplumun üyeleri tarafından yaratılıp benimsenen ve daha önceki yaratma ve diğer kültürel unsurlarla çatışmayacak şekilde meydana gelen değişimlere 'olumlu değişim', 'gelişim', toplumda hâlen var olan yaratma ve değerlerle uyum olmayan veya sürekli bir çatışma arz eden nitelikteki bir değişim ise 'bozulma'" (Ekici, 2008: 34) olarak ifade edilmektedir. "Bozulma" olarak ortaya çıkan değişimlerin paralelinde, "21. yüzyıla gelindiğinde kentleşme olgusu köyleri yok

* Arş. Gör., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Halk Bilimi Ana Bilim Dalı.

eden bir boyut kazanmış, eski kentler ulusal olmaktan çıkıp küresel yerleşimlere dönüşmüş, iletişim ve ulaşım araçları küresel popüler kültürün folklorik alanını gündün güne yok ettiği bir süreci doğurmuş, küçük ulus devletler, dev küresel şirketlerle her alanda olduğu gibi kültür alanında da baş edemez hâle gelmiş ve yeryüzü her saniye bir yerel veya ulusal somut olmayan kültürel mirasın küresel popüler kültür karşısında yok oluşuna tanıklık etmeye başlamıştır.” (Oğuz, 2009: 4). Böyle bir ortamda dünya üzerindeki eğitim, bilim ve kültürel çalışmaların yok olmadan kayıt altına alarak hem gelecek kuşaklara doğru bir şekilde aktarabilmek hem de insanların hizmetine sunabilmek amacıyla uluslararası bir kurum oluşturulmuştur.

Kısa adı UNESCO olan genel merkezi Paris’te bulunan ve dünyada artık folklorun ortaya çıktığı 19. yüzyıl koşullarının kalmadığı, kültürleri ve toplumları “sözlü-yazılı”, “ilkel-modern”, “geri kalmış-gelişmiş” ya da “köylü-kentli” şeklinde ayırarak incelemeyi doğru ve geçerli bulan kuramların ve bu kuramların yarattığı disiplinlerin ortadan kalktığı, başta İkinci Dünya Savaşı’ndan (Oğuz, 2009: 31) sonra kurulan “Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü”, 4 Kasım 1946 tarihinde katılan Türkiye’nin de aralarında bulunduğu 192 devletin üyesi olduğu hükümetlerarası bir kurumdur (Oğuz, 2009: 9). Bu düsturla yapılan çalışmalar neticesinde UNESCO’nun bünyesinde 15-19 Kasım 2010 tarihleri arasında Kenya/Nairobi’de Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Hükümetlerarası Komitesi V. Olağan Toplantısı’nda “Alevî-Bektâşî Ritüelî Semâh” ve “Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali” ile birlikte “Geleneksel Sohbet Toplantıları” da “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi”ne kaydedilmiştir (Gitmez vd., 2011: 39). Bunun ardından Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanter Fişi’ne;

“Yörelere göre adlandırmaları, sayıları, yaş sınırı, toplanma sıklıkları değişen erkek gruplarının yılın özellikle kış aylarında ve rutinleşen bir periyotta belli kurallar çerçevesinde bir araya gelerek sanal akrabalıklar kurdukları sosyal/kültürel ve ekonomik işlevli geleneksel toplantılardır. Kapalı mekânlarda yapılan ve halk müziği, halk dansları, oda içi oyunlar gibi unsurları bünyesinde barındıran bu toplantılardaki amaç iş dışında kalan zamanı sohbet ederek ve eğlenerek değerlendirmek, eğlendirirken eğitmektir. Topluluğa katılacak kişilerin belli bir gruptan olma zorunluluğu yoktur. Sadece dürüst, sır saklamasını bilen, iyi ahlaklı kişiler olmasına özen gösterilir. İlk bakışta bir boş zaman geçirme uğraşısı olarak görülse bile günümüze kadar gelmiş olması bu toplantıların toplumsal hayat içerisinde önemli bir rol üstlendiğini göstermektedir. Geleneksel Sohbet Toplantıları, 2010 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi’ne kayıt ettirilmiştir.”¹ şeklinde tanımlanarak kayıtlara geçilmiştir.

Somut Olmayan Kültürel Miras adı altında korumaya alınan Türkiye’deki geleneksel sohbet toplantıları yörelere göre farklı isim ve uygulamalarla bilinmektedir. Bu sohbet toplantıları Çankırı (Üçok, 2002: 35-118), Kastamonu-Tosya (K.K.1), Manisa-Kula (Tosun, 1969: 38-43), Manisa-Soma (İnan, 1966: 47), Afyon-Sandıklı (K.K.2, 3), Isparta-Gelendost-Şarkıkaraağaç ve Eğirdir’de (Çağatay, 1974: 167) “Yâran”; Konya-Akşehir’de “Sıra Yârenleri” (Yüzbaşıoğlu, 1952: 635); Kütahya ve yöresinde “Yâren Teşkilatı” (Er, 1988); Nevşehir (Eroğlu, 1994: 197-203) ve Elazığ’da “Kürsübaşı” (K.K.4, 5, 6); Uşak-Banaz’da “Yâren Eğlencesi”² Urfa’da “Sıra Gecesi” (K.K.43, 44, 45); Erzincan-Kemaliye ve Kemah’ta “Sıra Geceleri” (K.K. 7, 8, 9); Balıkesir-Dursunbey (Dağlı, 1935: 212-216) ve Konya’da (Yakıcı, 2010: 94-100) “Barana”; Afyon (Nasrattınoğlu, 1976: 40-42), Bursa (K.K.10, 11, 12), Isparta-Senirkent (Erbilek, 1941: 287-288) ve Kütahya’da (Uzunoglu, 1950: 222-223) “Gezek”; Sivas (Üçer, 2001: 587-588), Çorum (Ertekin, 1940: 824-829), Gaziantep (Ünler, 1941: 10), Mardin (Akbiyık, 2006: 351-354), Kastamonu (Abdulkadiroğlu, 1997: 31-46) ve Tokat’ta (Yakupoglu vd., 1968: 104) “Sıra Gezme”; Gaziantep’te “Oda Sohbetleri” (K.K.13, 14, 15); Erzurum’da “Sıra Oturması” (Düzgün, 1999: 16); Gümüşhane, Bayburt (K.K.16, 17, 18), Sivas (Üçer, 2001: 587-588), Erzincan (Cumhuriyetin 50. Yılında Erzincan 1973 İl Yıllığı, 1973: 97) ve Erzurum’da (Sezen, 2013: 213) “Herfene”; Bolu-Gerede (K.K.19, 20, 21), Sinop-Boyabat (Başoğlu, 1980: 20), Tokat-Erbaa (K.K.22, 23, 24) ve Karabük-Safranbolu’da (Acar, 2011: 79-80) “Ferfene”; Balıkesir-Pamukçu’da “Erfene” (K.K.33, 34, 35, 36); Artvin’de “Arfana” ya da “Harfana” (Turhan-Tan, 2001: 42); Adıyaman’da “Harfane Geceleri” (Akbiyık, 2006: 350); Kastamonu’da “Erfane” (Tezcan, 1989: 6), “Oturma” (Abdulkadiroğlu, 1984: 5-12) ve “Oturak” (Tezcan, 1989: 6); Bolu-Mudurnu’da “Ateş Gezmesi (Birlikte Geceleri)” (Erkut, 1958: 46-51); Antalya’da “Sıra Eğlencesi” (Çimrin, 1984: 27-28); Konya (Kişmir, 1966: 9-10) ve Edirne’de “Helva Sohbetleri” (Kazancıgil, 1993); Diyarbakır’da “Velime Geceleri (Eyoan Geceleri)” (K.K.25, 26, 27); Denizli’de “Kızan Odası” (Kaptan, 1988: 42-43); Sivas’ta “Oda Açma” (Üçer, 2001: 585-587); Konya (Sural, 1963: 3203-3206) ve Aksaray’da (Akbiyık, 2006: 346) “Oturak Âlemleri”; Bolu-Gerede’de (Yalçın, 1944: 55-58) “Sohbet Toplantıları”; Mardin’de (Akbiyık, 2006: 351-354) “Sabahiye”; Mardin (K.K.28, 29), Isparta-Yalvaç (K.K.30, 31, 32), Yozgat (Oğuz, 2014: 174-175), Gaziantep’te (Enç, 1964: 13-15) “Oda Sohbetleri”; “Ankara ve yöresinde “Cümbüş” (Ataman, 1973: 315-339); Van’da “Oturma” (Ataman, 1973: 316); Balıkesir-

¹ <http://aregem.kulturturizm.gov.tr/TR,50995/geleneksel-sohbet-toplantilari.html> (erişim tarihi: 27.11.2014).

² Seyhan Canyakan, “Uşak Merkez ve Çevresinde “Yarenlik” Hakkında Etnografik Bir Araştırma”, https://www.academia.edu/7256317/U%C5%9EAK_MERKEZ_VE_%C3%87EVRES%C4%B0NDE_YARENLIK%C4%B0K_HAKKINDA_ETNOGRAFI%C4%B0K_B%C4%B0R_ARA%C5%9ETIRMA_An_Ethnographic_Research_about_Yarenlik_in_U%C5%9Fak_Region (erişim tarihi: 21.01.2015).

Edremit'te "Oda Teşkilatı" (Yönetken, 1966: 140-141); Ankara-Beyazıt (Yönetken, 2006: 15), Karabük-Safranbolu (Ataman, 1994: 44-50), Kırıkkale-Keskin ve Kırşehir'de (Yönetken, 2006: 45) "Muhabbet (Sohbetleri)"; Karabük-Safranbolu'da "Sıra Âlemleri" (Acar, 2011: 77-78); Niğde-Dündarlı'da "Gençler Kurulu (Heyeti)" (Oral, 1958: 60); Ankara-Kazan'da "Delikanlı Teşkilatı (Örgütü)" (Tuğrul, 1945: 6-7); Konya'da "Yatsı Sohbetleri" (Karabulut'tan Eroğlu, 1994: 197-203); Isparta ve Antalya'da "Kef (Keyif)" (Ataman, 1973: 316) adı ile bilinmektedir.

Türkiye dışındaki sohbet toplantıları ise Kırgızistan'da "Coro Bozo" (Arstanbek, 2004: 74-79'tan Ekim, 2012: 97); Özbekistan'da "Geşdek" (Cenikoğlu, 1998: 59); Uygur Türklerinde "Meşrep" (Turdi, 1982: 559-582); Kırım Karay Türklerinde "Konuşma" (Altınkaynak, 2004: 60-65), Bulgaristan'da "Muhabbet" (Hasan, 1998: 46'dan Ekim 2012: 97), Romanya Dobruca'da "Talaka" ve "Ciyın" adıyla, Suriye-Halep'te, Irak-Kerkük ve Erbil'de, İran-Tebriz, Merağa ve Mahabat'ta farklı isimlerle icra edilmektedir (Akbiyık, 2006: 366-371).

Pamukçu'da sohbet toplantılarına verilen "erfene" kelimesinin kökeni hakkında iki farklı ihtimal bulunmaktadır. Birincisi; Arapça kökenli olan "ârif-âne (عارفانه)" ve "1. Arifolana yakışacak surette. 2. Ortaklaşa, örfene, âdet olduğu üzere." (Devellioğlu, 2013: 38) anlamlarına gelen kelimedir. İkincisi; Arapça kökenli "harîf-âne (حريفانه)" ve "Esnafta, herkes masraftan kendi hissesini vererek ortaklaşa yapılan ziyâfet." mânâsına gelen kelimedir (Devellioğlu, 2013: 331). "Erfane"; "Toplantı." (Aksoy vd., 2009: 1767), "ferfene (felfele, ferfane, ferfana, felfene, ferfere)" ise "1. Ortaklaşa yapılan yemekli, içkili toplantı. 2. Düşün ya da bayramlarda gençlerin birleşerek bir kuzu veya koyun kesip yemeleri. 3. Çocukların ayrı ayrı evlerden malzemelerini toplayıp kırdı yaptıkları pilav. 4. Pişmiş yumurta." (Aksoy vd., 2009: 1845) anlamına gelmektedir. Sohbet toplantısının muhtevası ve bu geleneğin icra edilme şartları göz önünde bulundurulduğunda "hârif-âne" kelimesinin zamanla yörelere göre farklı şekillerde söylenmesiyle "erfene" kelimesinin ortaya çıktığı ifade edilebilir.

Yazının giriş bölümünde Geleneksel Sohbet Toplantıları hakkında genel bir bilgi verildikten sonra Türkiye ve diğer milletlerdeki sohbet toplantılarına verilen adlandırılmalar sıralanmıştır. Çalışmanın asıl bölümünü oluşturan kısım ise Balıkesir'in Pamukçu yerleşim biriminde 12.05.2013 ve 14.06.2014 tarihlerinde yapılan alana araştırması ve çeşitli kaynaklardan edinilen veriler neticesinde meydana getirilmiştir. Alanda, daha önceden tespit edilen ve Beyhan Kızmazer'in de yardımları sayesinde irtibata geçilen kaynak kişilerden "gözlem" ve "mülakat" yöntemleri (Ekici, 2007: 67-73) kullanılarak derleme yapılmıştır. Hem kaynak kişilerden hem de daha önceden yapılmış olan çalışmalardan elde edilen verilerin, belirlediğimiz dört başlık altında ele alınarak inceleme ve değerlendirmesi yapılmıştır.

Yazının giriş bölümünün ardından Balıkesir'in Pamukçu yerleşim biriminde düzenlenen Erfene sohbet toplantıları üzerinde yapılan derleme ve araştırmalar neticesinde elde edilen veriler; "Balıkesir Pamukçu Erfene Sohbet Toplantılarının Gelişimi ve Güncel Durumu", "Balıkesir Pamukçu Erfene Sohbet Toplantılarının Genel Özellikleri" ve "Balıkesir Pamukçu Erfene Sohbet Toplantılarının İcra Düzeni" ve "Balıkesir Pamukçu Erfene Sohbet Toplantılarının İşlemleri" olmak üzere dört ana başlık altında incelenecektir.

1. PAMUKÇU ERFENE SOHBET TOPLANTILARININ GELİŞİMİ VE GÜNCEL DURUMU

Pamukçu, Güney-Batı Marmara'nın alt bölgesinde Balıkesir merkez Altteylül belediyesine bağlı bir yerleşim birimidir.³ Pamukçu kasabasında Erfene sohbet toplantılarının geçmişi sözlü kaynaklar tarafından yerleşim yerinin buradaki ilk oluşumuna kadar dayandırılmakta ve 1970'li yılların ortalarına kadar herhangi bir aksamaya uğramadan nesilden nesile aktarıldığı ifade edilmektedir (K.K.33, 34). O yıllara kadar bölgede genç nüfusun fazla olması, kitle iletişim araçlarının çok yaygınlaşmaması, yöre halkının büyük kısmının tarımla uğraşması sonucunda insanların boş zamanlarının ortak olması gibi faktörler Erfene toplantılarının icra edilmesinde önemli etkiye sahiptir.

Pamukçu'da 1980 yılından önce yapılan bir Erfene toplantısında verilen "Altı Okka" cezası sonucunda cezalandırılan sohbet üyesi belinden sakatlanır. Bu olaydan sonra Pamukçu'da sohbet toplantılarına ara verilerek 2006 yılına kadar icra edilmemiştir. Bu sebeple günümüzde yapılan sohbet toplantılarında bu tür ağır cezaların verilmemesine dikkat edilmektedir (K.K.35, 37).

Günümüzde yörede bir sohbet grubu tarafından devam ettirilen bu gelenek, 1970'lerden önce gençler, yetişkinler ve yaşlıların kendi aralarında ayrı birer sohbet grubu kurarak düzenlenmektedir. Sohbet grupları, birbirinden tamamen kopuk olmayıp dönem içerisinde kendi aralarında konuk olarak gidip gelmektedir. Özellikle yetişkin ve yaşlıların gençlere yaptıkları misafirlikte onların varsa hataları ve eksikleri belirtilerek düzeltilmesi istenir. Amaç bu geleneğin doğru bir şekilde öğrenilerek gelecek nesillere aktarılmasını sağlamaktır (K.K.38).

Sohbet grupları, kendi aralarında birbirlerine misafir olmanın yanı sıra çevre yerleşim yerlerinde yapılan toplantılara ya da özel olarak davet edildikleri yerlere hem misafir olarak hem de sohbet düzenlemek için gitmektedirler. Örneğin; önceki dönemlerde davet sonucu Pamukçu sohbet ekibi, Ovabayındır köyüne Erfene düzenlemek için gider. Bunun üzerine yapılan sohbetin sonunda giderken

³ http://pamukcu.bel.tr/Default.asp?E_Belediyem=SayfaDetay&wtrx=7 (erişim tarihi: 21.12.2013).

Pamukçu sohbet grubundaki kişiler ayakkabılarının çalındığını fark eder. İçinde buldukları bu duruma bağlı olarak sohbet ekibinden bir kişi o esnada şu mâniyi atar:

*“Hey Bayındır Bayındır
Bütün milleti hayındır
Dana pabuç yemez ama
Bu da bize oyundur”* (K.K.35)

Farklı gruplar hâlinde icra edilen bu sohbetlerin genellikle hafta sonları yapılmasına dikkat edilmektedir. Toplantıların başladığı dönemde sohbet grubu üyelerinin Çarşamba akşamları bir araya gelerek “Avcı sohbetleri” de yaparlar. Çarşamba günleri gündüz Yârenler toplanarak ava gider ve o gün ne avladılarsa akşam bir sohbet üyesinin evinde onları yerler. Genellikle tavşan avlandığı için yemek olarak tavşan yahnisi ikram edilir. Erfene sohbetlerindeki kadar olmasa da bu toplantılarda da seyirlik oyunlar ve müzik icra edilir (K.K.35).

Günümüzde Pamukçu’da bir sohbet grubu tarafından Erfene toplantıları icra edilmeye devam etmektedir. Erfene sohbet toplantılarının başladığı dönemlerde “Avcı sohbetleri”nin düzenlenmediği tespit edilmiştir.

2. PAMUKÇU ERFENE SOHBET TOPLANTILARININ GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Üyeleri ve Yönetim Yapısı

2.1.1. Üyeleri

Bir dönem içerisinde Erfene sohbet toplantılarına katılan grubun üyelerinin sayısında belirli bir alt ya da üst sınır bulunmamaktadır. Fakat sayının ortalama otuz kişi civarında olmasına dikkat edilir. Bunun sebebi; hem her bir toplantının bir üyenin evinde yapılması sebebiyle mekânın fazla kişi için uygun olmaması hem de üye sayısının normalden fazla olduğu zaman elverişli bir sohbetin icra edilmesinde sıkıntıların yaşanmasıdır (K.K.33).

Sohbet toplantısının üyeleri genç, yaşlı ve orta yaşlılar arasında seçildiği için belirli bir üst yaş sınırı yoktur. Fakat gençlerden askerlik çağına gelmiş olanların seçilmesi daha uygun görülmektedir. Bu şekilde farklı yaş gruplarından bireylerin sohbeğe dâhil edilmesiyle bir parça da olsa toplumda her yaş grubundan insanın birbiriyle kaynaşması sağlanmış olmaktadır. Ayrıca sohbet üyeleri toplantı esnasında birbirlerine “yâren” olarak hitap ederek herhangi bir resmiyetin doğmasının önüne geçilmesini sağlamaktadır (K.K.33).

Pamukçu’da Erfene sohbetlerinin daha önceden her yaş grubunun kendi arasında düzenlediği bilinmektedir (Karabulut, 1989: 169). Fakat daha sonraki yıllarda sohbet gruplarında azalma olmasından dolayı her yaş grubundan kişilerin katılabildiği Erfene toplantıları düzenlenmeye başlanmıştır.

2.1.2. Yönetim Yapısı

Sohbet toplantılarının belirli bir düzen ve uyum içerisinde icra edilmesi, sohbet esnasında ve sonrasında alınacak kararların ve verilecek cezaların belirlenmesi gibi bütün tertip ve düzenden; “Dayıbaşı”, “Dayıbaşı Yardımcısı”, “Tellalçı”, “Jandarma” ve “Makyajcı” sorumludur:

- Dayıbaşı: Yaş olarak büyük ve en kıdemli üyeler arasından seçilir. Sohbet toplantısının akışına hâkim olan, üyeler arasında sözü dinlenen ve yönetimi esnasında herkese eşit davranan bir kişi olması Dayıbaşı olacak kişide aranan temel özelliklerdir. Bu göreve getirilen kişi seçimle belirlenmekte ve farklı kişiler bu vazifeye aday olsa/gösterilse de sonuçta bütün üyelerin mutabık kaldığı birinin seçilmiş olması gerekmektedir. Daha önceki dönemlerde bu görevi yapan bir kişinin tekrar seçilmesi hâlinde aynı üye yeniden Dayıbaşı olabilmektedir (K.K.35). 2007 yılından önce düzenlenen sohbet toplantılarında Dayıbaşı ve yardımcıları seçimle belirlenmez, üyeler arasından sözü dinlenen, otoriter bir kişi seçilirdi. Bu duruma ve kişiye itiraz eden üyeler o seneki sohbet ekibine alınmazdı (K.K.34). Seçilen Dayıbaşı’nın toplantıya ve üyelere hâkimiyet kurup düzenli bir sohbetin icra edilmesini gerçekleştiremediği ve bundan da üyelerin rahatsız olması hâlinde dönem içerisinde yeni Dayıbaşı seçimi yapılması da mümkündür (K.K.33). Herhangi bir sebeple sohbeğe gelemeyen Dayıbaşı’nın yerine yardımcıları vekâlet eder (K.K.35).

Dayıbaşı, sohbet toplantısının yönetim ve idaresinden sorumlu en yetkili kişisidir. Verdiği kararlar kanun hükmünde olup yerine getirilmemesi söz konusu değildir. Üyeler arasında sohbet ya da günlük hayatta meydana gelen husumetleri çözüme kavuşturarak huzurlu bir ortamın oluşmasını sağlamak Dayıbaşı’nın en temel vazifesidir (K.K.33).

Sohbet esnasında icra edilen oyunlarda alınan bahşişleri toplayıp kendi defterine kayıt etmek, sohbet bitimindeki yemek esnasında o akşam alınan bahşişin ve toplam paranın miktarını açıklamakla (K.K.33), yemek arasının ne zaman verileceğini belirleyerek sofraların kurulmasını sohbeğe ev sahipliği yapacak olan kişiye bildirmek, yemeklerin servisinin kontrolünü yapmak, herkesi yemeğe buyur etmek ve başlamaları için destur vermek Dayıbaşı’nın görevleridir (K.K.35).

- Dayıbaşı Yardımcısı: Sohbet toplantısında Dayıbaşı’ndan sonra en yetkili kişi Dayıbaşı Yardımcısı’dır. Dayıbaşı kendisinin kolay anlaşabileceği, geleneği iyi bilen ve yönetim kabiliyeti olan üyelerden bir tanesini bu görev için kendisi seçmektedir (K.K.33). Dayıbaşı yardımcısının temel görevi sohbet

esnasında Dayıbaşı ile disiplini sağlamanın yanında, ceza kesmek ve bu cezaları uygulamaktır. Sohbeta geçen, toplantı esnasında saygısız hareketler yapan, verilen görevi yapmayan kişileri uyarır ve gerektiği durumlarda da bu kişilere ceza verir (K.K.35, 36).

- Jandarma: Kıdemli üyeler arasından Dayıbaşı tarafından seçilen Jandarmalar iki kişiden oluşmaktadır. Jandarmalar sohbet esnasında Dayıbaşı yardımcısı ile sürekli irtibat hâlinde olup onun verdiği görevleri yerine getirmektedir. Toplantıda oyuna kalkmak istemeyenleri oyuna kaldırmak, Dayıbaşı yardımcısı ile cezaları uygulamak ve herhangi bir mazereti olmadan sohbeta gelmeyen üyeleri gidip sohbeta getirmek diğer vazifeleri arasındadır (K.K.35).

- Tellalci: Dayıbaşı, yârenler arasından mizahî yönü kuvvetli nüktedan bir kişiyi Tellalci olarak belirler. Önceki dönemlerde bu görevi ifa eden kişi, Dayıbaşı'nın uygun bulunması hâlinde yine seçilebilir. Görevi, toplantılarda oyunlardan önce Dayıbaşı'ndan izin almak, hangi oyunların icra edileceğini odanın ortasına geçerek misafirlere duyurmaktır. Kendine özgü bir hitabet şekli olan Tellalci, duyuru yaparken de bunu süsleyerek anlatır (K.K.35, 40).

- Makyajcı: Makyajcı, Dayıbaşı tarafından Yârenler arasında bu işe eli yatkın ve pratik olan bir kişidir. Önceden bu görevi yapan kişi Dayıbaşı tarafından uygun bulunması hâlinde yeniden seçilebilir. Onun görevi oyunlardaki kıyafetleri ayarlamak, oyuncularını giydirmek, oyuncuların gerektiği durumlarda makyajlarını yapmak ve oyunlar için gerekli malzemeleri temin etmektir (K.K.35).

2.2. Katılma Şartları

Erfene toplantıları, belirli sayıda üyesi bulunan sohbet grubu tarafından icra edilen sosyal bir organizasyondur. Bu bakımdan sohbet ekibine her kişi istediği zaman kendi inisiyatifi doğrultusunda katılamayıp belirli şartları yerine getirmesi gerekmektedir.

Her sene Ekim ayı içerisinde kasabada işlerin azaldığı ve insanların kahve ortamlarına dâhil olmaya başladığı zamanlarda, önceki sohbet toplantısına katılan üyeler birleşerek yeni dönem için toplanmaya karar verirler. Ya da önceki dönemin son toplantısında katılacak kişiler, toplanılacak tarih ve yer belirlendiyse ona göre sohbet grubu bir araya gelir. Toplantıya dâhil olacak olan kişilerin listesinin çıkartılmasından sonra varsa, yeni üyelerin sohbeta alınması söz konusu olur. Genellikle askerlik çağının altındaki kişiler sohbet grubuna dâhil edilmemektedir. Eğer ilk toplantıda yeterli sayı bulunamazsa ikinci hafta da yeni katılımlar kabul edilir. İkinci haftadan sonra bir dönemlik sohbet programı belirlendiği için yeni üyelerin alınması söz konusu olmamaktadır. Sohbeta alınacak kişilerin toplum tarafından sevilen, dürüst kişiler olması, yüz kızartıcı herhangi bir suça bulaşmamış olması, Dayıbaşı ve diğer üyelere saygıda kusur etmemesi, askerlik çağında olması, sır tutabilmesi gibi temel özellikleri taşıması gerekmektedir (K.K.35).

Bir grubun düzenlediği Erfene sohbetlerine, bir başka sohbet grubu misafir olarak da katılabilmektedir. Bir kişi, kendi grubunun sohbeti devam ederken Dayıbaşı'nın izin vermesi hâlinde bir başka Erfene toplantısına misafir olarak katılabilir. Orada da kendi hünerlerini gösterip eğlencelere katılır. Zaten ev sahibi olan sohbet grubu üyeleri, misafirleri oynatmak için her türlü yola başvururlar (Karabulut, 1989: 169).

2.3. Kuralları

Sohbet toplantılarında üyelerin uymak zorunda oldukları yazılı herhangi bir kural ya da benzeri bir metin bulunmamaktadır. Fakat bütün üyelerin uymak zorunda olduğu gelenek içerisinde oluşmuş ve nesilden nesile sözlü olarak aktarılan kurallar vardır. Yapılan derleme ve incelemeler neticesinde tespit edilen kuralları şu şekilde maddelemek mümkündür:

- Toplantıların yönetim ve idaresinden sorumlu olan kişi Dayıbaşı'dır. Onun her sözü kanun hükmünde olup Yârenler tarafından sorgusuz bir şekilde yerine getirilmesi zorunludur.
- Sohbet toplantısına dâhil olan üyelerin önemli bir mazereti olmadığı takdirde o dönem boyunca icra edilen bütün toplantılara katılmaları zorunludur.
- Her üye sohbet toplantısına belirlenen saatte gelmek zorundadır. Gelemediği durumlarda eşî olan üyeyi haberdar etmesi gerekmektedir.
- Toplantının yapıldığı odada telefon kullanmak yasaktır.
- Sohbeta katılan üyeler Dayıbaşı'ndan müsaade almadan odadan çıkamaz.
- Her üye verilen görev ve cezayı sorgulamadan yerine getirmek zorundadır.
- Sohbet ortamında içki tüketmek ve toplantıya alkollü gelmek yasaktır.
- Bayanların sohbeta katılması yasaktır.
- Sohbeta katılan bütün Yârenler "kuyruk götürme"ye herhangi bir vasıta kullanmadan yürüyerek katılmak zorundadır.
- Oturak oyunları icra edilirken ortamda yârenlerden başkasının bulunması yasak olduğu için sohbet üyeleri dışındaki misafirler ve çocuklar mekândan çıkartılır.
- Sohbet toplantısına katılanlar arasında makam-mevki gözetilmeksizin herkese eşit şekilde davranılır. Toplantı boyunca kimseye ayrıcalık tanınmaz.

- Sohbet toplantısının yapıldığı odada sigara içilmesi yasaktır.

2.4. Mekân

Eğlence mekânları; Türk kültürünün yaratıldığı, icra edildiği ve değiştirildiği; çoğunlukla geleneksel, sözel bilginin aktarıldığı ve yerel yaşantının canlı tutulduğu, özetle geleneğin egemen olduğu "kamusal alanlar"dır. Bu eğlence mekânlarının oluşmasını ve biçimlenmesini sağlayan coğrafi, kültürel, siyasi, teknolojik ve ekonomik birçok faktör bulunmaktadır (Özdemir, 2005: 93-94).

Bugün Türkiye'deki birincil sözlü kültürün veya geleneksel yaşamın egemen olduğu yerleşim yerlerinde, erkek toplantı ve eğlencelerinin genellikle "köy odası, kahvehane, varlıklı kimselere ait konaklar, geniş odalı veya hayatlı evler, bağ evleri, geniş odalı düğün evleri" gibi geniş, kapalı mekânlarda gerçekleştirildiği belirlenmiştir (Özdemir, 2005: 99).

Erfene sohbet toplantılarının icra edildiği mekânlar da "açık" ve "kapalı" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dönem başında yapılan "Patlançeç" toplantısında o yıl içerisinde icra edilecek sohbetlerin hangi üyelerin evinde yapılacağı belirlenerek evleri toplantı yapmaya müsait olan üyeler seçilir. Evi müsait olmayan üyelerin toplantıları ise "Dere Kıyısı"na bırakılır. Rutin olarak icra edilen Erfene toplantıları evin en geniş bölümü ve yörede "Hanay" olarak ifade edilen büyük odada yapılır. Odanın yapısına ve gelen kişilerin sayısına göre hane sahibi içerisinde oturma düzenini gerek sandalye gerek sedir gerekse de yere serilen minderler vasıtasıyla düzenler. 1980'den önce yapılan Erfene toplantılarında yârenlerin oturabilmesi için yerlere keçe serilerek üzerine minderler konulduğu bilinmektedir (K.K.34).

Türk eğlence mekânlarının büyük bir bölümünü açık mekânlar oluşturmaktadır. Daha çok yerleşim yerlerine yakın olan ve kolay ulaşımı sağlanabilen "mesire, seyran, piknik yeri, park, kamp yeri, rekreasyon alanı" gibi genel adlarla anılan bu mekânlar tercih edilmektedir (Özdemir, 2005: 111). Erfene sohbet toplantıları içerisinde yapılan Dere Kıyısı (Boyu) toplantısı da genellikle bu tarz yerlerde icra edilmesinin yanında il dışında bulunan tarihi ve turistik yerlere belirli bir süreliğine gidilmek suretiyle de yapılmaktadır.

Özel gün ve davet neticesinde icra edilen Erfene sohbet toplantılarının mekânı da zaman zaman farklı olmaktadır. Festival, kutlama gibi özel günlerde genellikle halka açık sahne, salon gibi bir mekânda gösteri mahiyetinde Erfene sohbetleri yapılmaktadır.

2.5. Oturma Düzeni

Türk kültüründe oturma düzeninin belirli bir sisteme, yöne ve mertebeye bağlı olarak oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Oğuzlarda baş tarafa bey, sağ tarafa yönetici ve bilge kişi konumunda olan Bozoklar, sol tarafa ise komutan mevkiindeki Üçoklar otururdu (İnan, 1998: 241-254). Sohbet toplantıları içerisinde özellikle Yâren toplantılarında hem mertebeye hem de mekânın şekline dayalı bir oturma düzeni olduğu görülmektedir.

Pamukçu Erfene sohbet toplantılarının icra edildiği özel bir yer olmadığı için sabit bir mekâna bağlı olarak oluşan bir oturma şekli de yoktur. Fakat Yârenlerin kendi arasındaki mertebeye bağlı olarak bir oturma düzeni vardır. Dayıbaşı, Yârenlere ve oyunlara hâkim olabileceği ve giriş kapısını görebileceği sohbet odasının uygun bir köşesinde, yardımcısı da onun sağ tarafında oturur. Kıdemlerine göre diğer sohbet üyeleri de Dayıbaşı'nın sağ ve sol taraflarından başlayarak dizilirler. Odanın giriş kısmına misafirler ya da sohbet sahibinin yakınları oturur (K.K.35). Eskiden yapılan Erfene sohbetlerinde ise Dayıbaşı kapının yanında otururken en yaşlı kişiler odanın başköşesinde, diğerleri onların etrafında oturmuş (K.K.2). Müzisyenler ise Dayıbaşı'nı ve diğer Yârenleri net görebilecekleri bir şekilde odanın bir köşesinde dururlar. Bu şekilde çalgıcılar salona hâkim olarak icra edilen oyunların gerekli yerlerinde müzik efektlerini uygular ve hem toplantının durumuna hem de Dayıbaşı'nın emirlerine göre müzik akışını sağlarlar (K.K.35).

2.6. Zaman

Erfene sohbet toplantılarının kesin bir başlama ve bitiş tarihi bulunmamaktadır. Bu toplantıları tertip eden kişilerin büyük bölümü tarım ve hayvancılıkla uğraşmalarından dolayı mevsim şartlarına bağlı olarak iş yoğunluğu azalmaktadır. Genellikle her sene Ekim ayı içerisinde işlerin azaldığı ve insanların kahve ortamlarına dâhil olmaya başladığı bir dönemde yapılan hazırlık toplantısı ile Erfene sohbetleri icra edilmeye başlanır. Bir dönem boyunca olağanüstü bir durum yaşanmaması hâlinde genellikle her hafta Cumartesi günleri, akşam namazından sonra sohbet grubu üyelerinin evlerinde sıra ile Erfene sohbet toplantıları yapılır. Akşam başlayan toplantının belirli bir bitiş saati yoktur. Yatsı namazından sonra sohbetin akışına bağlı olarak gecenin geç saatlerine kadar da devam edebilir. Bu dönem içerisinde aynı zamanda Çarşamba akşamları "avcı sohbetleri" de yapıyorken günümüzde icra edilmemektedir. Normal seyri içerisinde yapılan Erfene sohbet toplantıları Nisan ayı gibi Dere Kıyısı (Boyu) toplantısı ile sona erer.

Erfene sohbet toplantılarının düzenlenme zamanını ve süresini etkileyen diğer bir etken özel gün ve davetlerde icra edilmesidir. Yıl içerisinde festival, kutlama gibi organizasyonlarda, yerel veya ulusal televizyon kanalları için tertip edilen Erfene sohbetlerinin belirli bir icra zamanı bulunmamaktadır. Bu tür organizasyonların içerisinde ayrılan zaman aralığında Erfene sohbet toplantıları yapılmaktadır.

2.7. Toplantı Çeşitleri

Erfene sohbet toplantıları yapıldığı dönem ve zaman itibarıyla; "Hazırlık Toplantısı", "Patlangeç Toplantısı", "Genel Erfene Toplantıları", "Dere Kıyısı (Boyu) Toplantısı" ve "Özel Gün ve Davet Toplantıları" olmak üzere beşe ayrılmaktadır:

2.7.1. Hazırlık Toplantısı: Bir dönem boyunca yapılacak olan sohbetlere katılacak eski üyelerin ve Patlangeç toplantısının icra edileceği mekânın belirlendiği ön hazırlık çalışmasının yapıldığı toplantıdır. Bu toplantıya eski dönem sohbet grubu üyelerinin tamamı katılmayıp sadece önceki yıl sohbet ekibinde bulunan kıdemli üyeler katılır ya da eski Dayıbaşı tarafından bu ön hazırlık çalışması organize edilir. Hazırlık toplantısı yapıldıktan sonra diğer üyelere Patlangeç toplantısının yeri ve zamanı bildirilir (K.K.33, 35, 41).

2.7.2. Patlangeç Toplantısı: Erfene sohbet toplantılarının dönem başında yapılan ilk toplantısına verilen isimdir. Daha önceden sohbe katılmış kişilerin organize etmesiyle ya önceki dönemin son toplantısında ya da normal bir zamanda "Patlangeç" in kimin evinde olacağı Yârenler tarafından belirlenir. Bu toplantıda eksik üyelerin yerine kimlerin alınacağı; Dayıbaşı, Dayıbaşı Yardımcısı, Jandarma, Tellaıcı ve Makyajcı'nın kim olacağı belirlenir. Bir dönem boyunca toplantıların tarihleri ve hangi üyelerin evlerinde yapılacağı kararlaştırılır; Dere Kıyısı'nın ücreti belirlenerek sohbet için evi müsait olmayan ve özellikle evinde yapılmasını istemeyen kişilerin toplantıları Dere Kıyısı'na bırakılır. Her toplantıda ev sahiplerinin ikram edeceği sabit bir yemek listesi de belirlenir (K.K.33, 35).

Günümüzde bu ilk toplantıda sohbe katılacak kişiler belirlenirken aynı köyden olmalarına dikkat edilmektedir. Fakat 1970'lerden önce üye seçilirken farklı köylerden de insanların alınmasına özen gösterilmekteydi. Bunun sebebi hem farklı sohbet gruplarının olmasından dolayı onlarla tatlı bir rekabetin yaşanması hem de farklı köylerde sohbet yapmak istenmesidir (K.K.33).

2.7.3. Genel Erfene Toplantıları: Genel Erfene toplantıları, bir dönem boyunca olağanüstü bir durum yaşanmaması hâlinde genellikle her hafta Cumartesi akşamları sohbet grubu üyelerinin evlerinde sıra ile icra edilir. Dönem başında yapılan Patlangeç toplantısından sonra sohbe katılan kişilerin sayısına bağlı olarak o sezon Dere Kıyısı (Boyu) toplantısına kadar icra edilen toplantılardır.

2.7.4. Dere Kıyısı (Boyu) Toplantısı: Erfene sohbetlerinin dönem içerisindeki son toplantısına "Dere Kıyısı (Boyu)" adı verilmektedir. Dönem başındaki ilk toplantı olan "Patlangeç" te sohbet için evi müsait olmayan üyeleri Dayıbaşı belirleyerek "Dere Kıyısı (Boyu)" toplantısına dâhil eder ve onların toplantı için verecekleri ücreti de kararlaştırır. Kendi isteğiyle Dere Kıyısı'na kalan Yârenler de olmaktadır. Daha sonra dönem içerisinde yapılan sohbetlerde alınan bahşişler, kesilen cezalardan toplanan paralar ve Dere Kıyısı'na kalanların verdiği ücretler birleştirilerek mesire yerlerinde ya da deniz kıyısı gibi uygun bir tatil yöresinde bütün üyelerin katıldığı birkaç günlük gezi düzenlenir. Bir gezi şeklinde yapılan bu toplantılarda herhangi bir mekân ya da zaman sınırlaması yoktur (K.K.33, 35).

2.7.5. Özel Gün ve Davet Toplantıları: Özel gün ve davet neticesinde icra edilen Erfene sohbet toplantıları, içerik itibarıyla genel Erfene sohbetleri ile aynıdır. Fakat toplantının yapıldığı mekân, zaman ve süre bakımından birtakım farklılıklar vardır. Yerel ya da ulusal bir televizyon programı için icra edilen Erfene sohbet toplantısının sadece bir bölümü ilgili kanalda yayınlanmaktadır. Festival ya da nadiren de olsa özel davet üzerine yapılan Erfene sohbetleri ise normalinden daha kısa olarak belirlenen bir zaman zarfı içerisinde icra edilmektedir. Bu bakımdan bu toplantılarda, tam anlamıyla geleneksel olarak icra edilen Erfene sohbet toplantılarının belirli bir parçası gösterilmektedir.

2.8. Giyim-Kuşam Adabı

Erfene sohbet toplantılarına katılan sohbet grubu üyelerinin uymak zorunda olduğu belirli bir kıyafet şekli bulunmamaktadır. Fakat sohbe gelen kişilerin elbiselerinin temiz, rengi ve şekli itibarıyla ortamda bulunan kişileri rahatsız etmeyecek bir biçimde olması gerekmektedir. Aksi bir şekilde toplantılara gelen kişileri Dayıbaşı uyarmakta ve bazen o kişiye ceza bile verdiği olmaktadır. Erfene sohbet toplantısında icra edilen seyirlik oyunlar içerisinde oyuncular rol gereği birtakım kıyafet değişiklikleri yapmaktadır. Oyunlar içerisinde rollerine bağlı olarak oyuncuların hangi elbiseleri giyeceğini Makyajcı belirlemekte olup onları hazırlamak da onun görevidir.

Erfene toplantıları içerisinde giyim-kuşam düzeni daha çok sohbe çağırılan samurtçılarda görülmektedir. Günümüzde uygulama dışı kalmış olan "samurtçı çağırma" geleneği eski Erfene sohbet toplantıları içerisinde yer almaktadır. Sohbet sahibi olan kişi, yatsı namazından sonra evine en yakın olan camiye giderek cemaatteki yaşlıları evindeki toplantıya samurtçı olarak davet eder. Gelen kişilerin üzerinde sadece gömlek, yelek ve pantolon bulunur. Samurtçıların neden bu elbiseleri giydiği konusunda ise herhangi bir bilgi yoktur (K.K.35).

2.9. Sofra Adabı

Erfene sohbet toplantıları, temelde belirli bir disiplin, düzen ve saygıya dayalı olarak icra edilen bir gelenektir. Bu bağlamda sohbet selamlaşmayla başlayarak diğer bölümler de aynı düzen içerisinde devam

eder. Toplantıya yemek arası verildiğinde, sofraya düzeni ve yemeğe başlanma sırasında da aynı tertip ve disiplin sürdürülür.

Erfene toplantılarında birisi sohbet akşamları diğeri de Dere Kıyısı'nda olmak üzere iki türlü yemek adabı vardır. Akşamları yapılan rutin toplantılarda "Patlançeç"te belirlenen yemek menüsüne göre dönem boyunca hazırlanan yemekler ikram edilir. Bu şekilde sabit bir menünün belirlenmesinin amacı, sohbe katılan Yârenler arasındaki maddî farklılığı ortadan kaldırmaktır. 1980 yılından önce yapılan Erfene sohbetlerinin her toplantısında yöre insanının maddî durumunun iyi olmamasından dolayı yemek için üyelere para toplanılmaktadır. Günümüzde yapılan toplantılarda ise yemek masrafının tamamı sohbe ev sahipliği yapan kişiye aittir (K.K.34).

Dere Kıyısı'nda ikram edilen yemeğin standart bir menüsü bulunmamaktadır. Bir dönem boyunca sohbetlerde toplanan bahşişler ve Dere Kıyısı'na kalan kişilerin verdiği ücretlerin toplam miktarına göre gezinin ve yemeğin niteliği belirlenir. Bu bir piknik niteliğinde mangal ve benzeri yemek malzemeleri ya da bir tatil bölgesine gidilerek kalınan yerde ücret karşılığı yöresel hazır yemeklerin tercih edilmesi şeklinde olmaktadır (K.K.33).

Rutin olarak yapılan Erfene toplantılarında ise Dayıbaşı, yemek arasını ne zaman vereceğini sohbet sahibine söyleyerek içeride hazırlıkların başlamasını sağlar. Yemekler, sohbetin sonuna doğru Dayıbaşı'nın uygun gördüğü bir zamanda ve hazırlanan yazgılarda yenir. Yazgılar, sohbe ev sahipliği yapan üyenin yakınları ve genç Yârenler tarafından kurulur. Dönem başında belirlenen menüye uygun olarak yemekler toplantıdan önce sohbetin yapıldığı evin sahibi tarafından hazırlanır. Dayıbaşı, yazgıların kurulması ve yemeklerin servisini kontrol etmekle görevlidir. Bütün her şey hazırlandıktan sonra Yârenleri sofraya davet eder. Dayıbaşı'nın müsaadesi olmadan kimse yemeğe başlayamaz (K.K.33, 35).

Yemek menüsü ana yemek ve bir tatlıdan oluşur. Bunun yanında fazladan bir şeylerin getirilmemesine özen gösterilir. Önceleri ana yemek olarak "Çullama" ve "Tirit", tatlı olarak da "Saraylı" ya da "Kadayıf" ikram edilirdi. Fakat şimdi ise hazırlaması daha kolay olduğu için ana yemek olarak "Tirit", tatlı olarak da "Kemalpaşa" hazırlanır. Yemekte ev sahibi için en önemli nokta, sofradaki yemeklerin biterek tabakların ters çevrilmemesidir. Sohbet sahibinin yemek bitti demesi ya da biten tabakların yerine yenilerinin gelmesinin gecikmesi Yârenler tarafından hoş karşılanmadığı için ev sahibi yemekleri bol hazırlar, sofraları çok dikkatli şekilde takip ederek yemeklere hemen ilaveler yapar (K.K.35).

Yemekte en çok tatlı tüketilmektedir. 1980'li yıllardan önceki Erfenelere katılan kişilerden bazıları, tatlıyı çok yiyebilmek için, sohbet evine gelirken yanlarında limon getirirlermiş. Tatlı yemeye başladıktan sonra biraz limondan tadıp tekrar tatlıya devam ederlermiş. Sohbet üyeleri arasından tatlıyı çok yiyenlere eskiden şu şekilde bir şaka yapılmıştır: "Mutfaklarda bulaşık yıkanan süngerlere yörede "süreç" denilmektedir. Toplantı akşamı yemekten önce tatlının içine parçalanmış süreçleri yerleştirirlermiş. Fakat tatlıyı o kadar hızlı ve iştahlı yiyen Yâren bunun farkına bile varmadan tatlıyla beraber süreci de yermiş. Bu kişilere sohbet üyeleri kendi arasında "süreç yutan" derlermiş." (K.K.35).

Sohbet evinin misafirleri ve yakınları yârenlerle aynı odada yemek yemezler. Onlar için evin diğer odasında ayrı sofralar kurulur. Bunun sebebi ise yemek sırasında Yârenler, Dayıbaşı'nın başkanlığında kendi arasında o gecenin münazarasını yapar, alınan bahşişler toplanır, varsa disiplin cezaları verilir, sohbet üyelerine gerekli durumlarda uyarılar yapılır, sonraki sohbetin hangi üyenin evinde olacağı belirlenir. Sonraki sohbetin yapılacağı eve "kuyruk götürmek" için o akşamki yemeklerden birer tabak hazırlanıp bir tepsiye konarak süslenir. Kuyruk, bütün Yârenler eşliğinde sohbet evine bırakılır (K.K.33).

2.10. Ceza

Erfene sohbetleri temelde disiplin ve belirli kurallar çerçevesinde icra edilen toplantılar olmasından dolayı bazı durumlarda ceza uygulamaları da söz konusu olmaktadır. Toplantılarda ceza verme ve bunu uygulama yetkisi Dayıbaşı yardımcısına aittir. Cezalar genellikle toplantıda meydana gelen aksaklık, kusur ya da sohbet esnasında üyelerin yaptığı yanlış hâl ve hareketleri, Yârenlerin kuyruk bırakmaya kalmadan sohbet evinden ayrılması ya da yemeğe Dayıbaşı'nın müsaadesi olmadan başlaması gibi durumlarda verilmektedir. Sohbet üyelerinin günlük hayatta yaptıkları hatalardan dolayı herhangi bir ceza verilmesi ise söz konusu değildir. Dayıbaşı yardımcısı genellikle muhabbet ortamına renk katacak tarzda cezalar vermeye özen gösterir. Genellikle sınav çekme, odada bulunan büyük küçük herkesin elini öptürme, amuda kalkma ve taklit yapmanın yanında para cezası da verilmektedir (K.K.33, 35). Ağır cezaların verilmemesinin sebebi ise önceden verilen bir cezadan dolayı sohbet toplantılarının uzun yıllar aksaması, gençlerin bu toplantılara olan ilgisinin azalması ve insanların toplum içerisinde rencide edilmemesi içindir (K.K.35).

2011-2012 dönemi sohbet toplantılarında Dayıbaşı'nın müsaadesi olmadan yemeğe başlayan bir kişiye verilen ceza şu şekildedir: "Sohbet esnasında Dayıbaşı yardımcısı, Dayıbaşı'nın izni olmadan yemeğe başlayan kişiyi tespit eder. Sohbetin sonunda o yârenin yanına giderek "Arkadaş sen cezalıydın. Yemeğe Dayıbaşı izin vermeden başladın. Ceza olarak 'Sandalyenin üzerine çık ve 'Arkadaşlar ben bir eşeklik yaptım. Yemeğe herkesten önce başladım. Herkesten çok özür dilerim!' diye söyle, der." (K.K.38)

Eski dönemlerde yapılan sohbet toplantılarından birinde ise sohbet olduğu akşam üyenin gelmediği anlaşılınca o Yârenin gruptaki eşine sorulur. Eşi de; “*Bana haber vermedi. Bir bilgim yok.*” der. Onun üzerine Dayıbaşı, Jandarmalara; “*Gidin, Yâreni getirin.*” der. Bunun üzerine Jandarmalar, gelmeyen kişiyi kahvede bulup ellerini bağlayarak sohbet evine getirirler. Akabinde toplantıya gelmeyen üyeye şu şekilde ceza verilir: Bir eşek ve bir de balkabağı bulurlar. Balkabağının içini oyarak adamın kafasına geçirip eşeğe de pantolon giydirirler. Daha sonra cezalı kişiyi eşeğe ters bindirip ellerine yanan mum verirler. Bu şekilde köyün içerisinde gezdirdikten sonra sohbet evine getirirler. (K.K.35).

1980’li yıllara kadar yapılan Erfene sohbetlerinde verilen ağır cezalardan birisi “*Altı okka*”dır. Oyunda kaybeden ya da herhangi bir kusur işlemesi sonucunda Dayıbaşı yardımcısı tarafından bu cezaya çarptırılan kişiyi dört kişi aynı anda iki ayak ve iki omzundan kaldırarak bir anda yere bırakırlar. Bu şekilde bir ceza uygulaması yapılır. Fakat 1980’li yıllarda bu cezanın uygulanması sonucunda bir kişinin belinden sakat kalması nedeniyle günümüzde daha hafif cezalar verilmektedir (K.K.35, 37).

Bir dönem içerisinde yapılan toplantılara Yârenlerin dışında sohbet evinin misafirleri ve akrabaları da katılabilir. Fakat önceki dönemlerde “*aykırıkkıllar*” olarak adlandırılan ve davet edilmediği hâlde sohbet toplantılarına sürekli gelen kişilere, sohbet üyesi olmadığı için ceza verilemediğinden üstü kapalı belirli yaptırımlar uygulanmıştır. Eğer bir kişi bu şekilde üç toplantıya gelirse o sohbette icra edilen en ağır oyunlara kaldırılır. Genellikle “*Hacıya Yollama oyunu*” oynatılır. Bu şekilde davetsiz misafirin sohbetten bezdirilerek bir daha gelmemesi sağlanır (K.K.33).

3. PAMUKÇU ERFENE SOHBET TOPLANTILARININ İCRA DÜZENİ

Olağan olarak icra edilen Erfene sohbet toplantılarının genel işleyişi belirli düzen ve kurallara bağlı olarak bir bütünlük içerisinde yapılmaktadır. Sohbetlerin genel işleyişi; “*Sohbet Evinde Toplanma*”, “*Eğlence Faslı*”, “*Yemek Arası*”, “*Mâni Atışması*”, “*Samurt (Sohbet) Tepilmesi*” ve “*Kuyruk Bırakılması*” aşamalarından oluşmaktadır:

3.1. Sohbet Evinde Toplanma

Erfene toplantısının yapılacağı akşam daha önceden belirlenen yerde ve saatte Yârenler toplanır. Sohbet evine gelenler herkesi selamlayarak Dayıbaşı’nın gösterdiği uygun bir yere oturur. Konukların tamamı geldikten sonra Dayıbaşı, ortamın müsait olduğunu anladıktan sonra gelen kişileri selamlar. Ardından Yârenler ve yörede bulunan kişiler arasında herhangi bir sıkıntı yaşayan veya bir sorunu olan varsa o konu hakkında konuşularak olumlu bir netice alınmaya çalışılır. Varsa küs olanlar barıştırılır, maddî durumu iyi olmayan ihtiyaç sahiplerine imkânlar ölçüsünde nasıl yardım edileceği kararlaştırılır. Ortamda bulunan kişiler kutuplaştırmayacak şekilde, güncel olaylardan bahis açılarak muhabbet edilir. Burada bir kişi konuşurken diğerleri ona saygı göstererek dinlemek suretiyle herkes sırayla sohbe dâhil olur.

3.2. Eğlence Faslı

Bu bölümde müzik, halk oyunları, seyirlik oyunlar ve oturak oyunlarının belirli bir düzen ve sıraya göre icrası gerçekleştirilir.

3.2.1. Müzik: Pamukçu Erfene sohbetlerinde toplantının başından sonuna kadar müzik önemli bir yer teşkil etmektedir. Toplantıların başlamasından sona ermesine kadar geçen süre içerisinde müzik, temel olarak iki farklı işlev taşımaktadır. Bunlardan birincisi, toplantının başında ve sonunda yer alan bazı müzik parçalarının doğrudan toplantı düzeninde üstlendiği işlevdir. Diğerisi ise icra edilen parçaların sözü edilen ortamda yer alanların eğlenmesinde ve çeşitli duygularının harekete geçirilmesinde oynadığı roldür (Tutu, 2011: 45).

Erfene toplantılarında müzik icra edenler, genellikle sohbet ekibinden veya Pamukçu yöresinde bulunan amatör şekilde bu işi yapan kişilerdir. Sohbet toplantılarında genellikle Balıkesir yöresine ait türküler söylenmektedir. Sohbet üyelerinin toplantı esnasında ellerinde bu türkülerin metinlerinin yazılı bulunduğu bir nüsha bulunmamaktadır. Sohbe katılan yeni üyeler zamanla bu türkülerini dinleyerek ezberledikten sonra toplantılarda söylemeye başlarlar (K.K.33, 35).

Erfenenin sonunda samurt tepilirken “*Sohbet Türküsü*” çalınır. Sohbet ekibi ikişerli olarak kalkıp karşılıklı türkünün temposu eşliğinde oyunun figürlerini sergilerler. Bu türkü sohbetin sona erdiğini göstermesinin yanında diğer bir işlevi de bir sonraki Erfene toplantısının kimin evinde olacağı konusunda ipucu vermesidir. Türkünün ilgili mısrasında sohbeti devralan kişinin ismi söylenir:

*“Sıra çanak baştan başa
Keklik seker taştan taşta
Kuyruğu alan Aydın paşa
Sevdiğim bir oof sardığım bir oof”* (K.K.33, 35)

Yukarıdaki mânide geçen “*Aydın*” ismi bir sonraki hafta Erfeneyi düzenleyecek olan sohbet üyesini ifade etmektedir.

Toplantıların sonuna doğru Misket, Fidayda gibi çeşitli oyun havaları çalınarak sohbet ekibi serbest bir şekilde oynamaktadır. Asker oyununun icrası esnasında ise "Eledim Eledim Höllük Eledim" parçası çalınır (K.K.35).

Pamukçu oyun müziklerinin tamamına yakını 9/8'lik usullerle çalınır ve oynanmaktadır. Bunun yanında 2/4'lük ve 4/4'lük usullerle söylenen ezgilere ve türküleri de rastlanmıştır. Ezgiler genel olarak ağır tempolu olmakla beraber, bazı oyunlarda temponun hızlandığı görülmektedir (Karabulut, 1989: 172).

Erfene sohbet toplantılarındaki müzik icrası sırasında zilli maşa, tef ve darbuka sürekli olarak kullanılırken cümbüş, sohbetin yapıldığı evde bulunması hâlinde çalınır. Bunların yanında özellikle gösteri amacıyla yapılan sohbetlerde elektronik ses sistemleri de kullanılır (K.K.35). Yaklaşık olarak 1950'li yıllarda icra edilen Erfene sohbetlerinde davul ve zurnanın kullanıldığı tespit edilmiştir (Karabulut, 1989: 170).

3.2.2. Halk Oyunları: Türkiye'nin batısında Ege ve Marmara bölgesinin güneyini kapsayan coğrafya içinde yer alan İzmir, Aydın, Manisa, Uşak, Muğla, Denizli, Kütahya, Afyon ve Balıkesir yörelerinde sıklıkla icra edilen halk oyunları türüne "Zeybek" adı verilmektedir. Balıkesir ili halk oyunları icraları, halk oyunları türlerinden "Zeybek", "Kaşıklı Zeybek", "Bengi" ve "Güvende" oyunlarının bir arada görüldüğü karma bir yapıya sahip olmakla birlikte (Ertural, 2011: 95), Pamukçu'da daha çok "Bengi" ve "Güvende" oyun türleri icra edilmektedir.

Halk oyunları, genellikle Erfene toplantılarının başında misafirleri ve ortamı sohbe hazırlamak için icra edilir. Halk oyunlarını sohbe katılan herkes oynayamadığı için Dayıbaşı, usta sohbetçiler arasından oyunları iyi bilen kişileri seçerek halk oyunlarını müzik eşliğinde icra ettirir. Ortaya çıkanlar daha önceden birlikte bu oyunları oynamış ve tecrübe sahibi olmuş kişilerdir. Halk oyunlarının Erfene sohbetlerinin icrası esnasında misafirlere ve Yârenlere "Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz." anlamında ilk önce "Pamukçu Karşılması" oynanır. Diğer oyunlarda ise herhangi bir sıra bulunmayıp Dayıbaşı'nın isteği ve toplantının akışına bağlı olarak icra edilir. Halk oyunlarından "Pamukçu Karşılması", "İkili Güvende Oyunu", "Toplu Güvende Oyunu" ve "Pamukçu Bengisi Oyunu" her Erfene toplantısında icra edilmektedir. bunların yanında çeşitli zeybekler ve çiftetelliler de yaygın olarak oynanmaktadır.

Pamukçu'da halk oyunlarını en iyi oynayan meşhur oyuncular: İkili Güvende'de Kazım Kabakçı Efe (lakabı Civelek), Halil İbrahim Dal (lakabı Süvari). Bu iki efe oynadıkları zaman kendilerinden geçerek çok iyi derece oynadıkları ifa edilmektedir. bunlardan başka Hacı Necip Şengül (Çakıroğlu), İsmail Efe (Helvacı), Mehmet Ali Erik (Barut) birlikte İkili Güvende'yi çok iyi derece oynayanlardır.

Oyunlarda söylenen türkülerin sabit sözleri yoktur. Söyleyen kişiye göre değişmektedir. Okuyucu kendini beğendirmek için oyunculardan, seyircilerden herhangi birisine sataşmak amacıyla aklına gelen her maniyi okuyabilir. Oyunlar sözlü ve sözsüz ezgilerdir. Oyuncular makama uygun olarak bildiği bütün manileri okuyabilir. Mani şeklinde söylenen türkülerden bazıları. İkili Güvende'ye örnek:

*"Çınğa cezve kaynıyor yuvarlacık Fadimem
Yine yürek oynuyor
İlde güzel çok emme toparlacık Fadimem
Sevdiğine doymuyor*

*Zeytin yaprağı dökmez yuvarlacık Fadimem
Muhabbet bizden gitmez
Bu gözler seni gördü yuvarlacık Fadimem
Başkasına har olmaz*

Toplu Güvende'ye örnek:

*Darbukam gümlen ya
Hâlimden anlasan ya
Darbuka seni kırarım
Yar gibi söyleyen ya
Asmalı pencere
Seviyorsan al beni içeri*

*Darbuka seni kırarım
Yar gibi söyleyen ya
Kirazım dalda kara gözlüm
Geliyor yolda*

*Bugün hava pusardı
Boz urbama toz sardı
Yardan ayrı düşeli*

Uzun ömrüm kısaldı

Kirazım dalda kra gözlüm

Geliyor yolda” (Karabulut, 1989: 170-171)

3.2.3. Seyirlik Oyunlar: Erfene sohbetleri içerisindeki eğlence unsurlarından bir tanesi de seyirlik oyunlardır. Toplantılarda icra edilen oyunlar, yörede “*seyirlik oyun*” ya da “*doğaçlama oyun*” olarak adlandırılmaktadır. Sohbet toplantılarında oynanan bu oyunların belirli bir sayısı ve toplantı esnasında uyulması gereken herhangi bir sırası bulunmamasına rağmen, genellikle ilk önce “*Ehliyet (Tekerleme) Oyunu*” icra edildiği, ardından diğer oyunların oynandığı tespit edilmiştir. Her sohbette Yârenlerin ve misafirlerin sıkılmaması için önceki toplantıdan farklı oyunların icra edilmesine dikkat edilir. Toplantılardaki oyunları, oyuncularını, mâni atışmalarını ve diğer bütün eğlenceleri Dayıbaşı belirler. Toplantı esnasında oyunların hazırlanması için Dayıbaşı, Makyajcı’yı görevlendirir. Her Yârenin oyunlardaki eşi ve oyunları icra eden kişiler aynı olduğu için Makyajcı o kişileri yanına çağırarak diğer oyun sergilenirken içeride bir sonraki oyunun hazırlıklarını yapar (K.K.33).

Seyirlik oyunların bazıları sözlü bazıları ise söze çok yer verilmeden mimik ve hareketlerle icra edilir. Bu oyunları sahneleyenler her ne kadar profesyonel tiyatrocu olmasalar da oyunların genel yapısını ve konusunu bilen, akış içerisindeki mimik ve hareketleri seyircilerin beğeneceği tarzda yapabilen, gerekli olması hâlinde doğaçlama olarak eklemeler katabilen kişilerdir. Oyunlar, sadece grup üyeleriyle değil, seyircilerin de katılımıyla icra edilmektedir.

Erfene toplantılarında icra edilen seyirlik oyunların başında “*Arap Oyunu*”, “*Ölü Oyunu*”, “*Küttü Oyunu*”, “*Deve Potlaması Oyunu*” (Tekin, [?]: 13), “*Ehliyet (Tekerleme) Oyunu*”, “*Yandırm Oyunu*”, “*Deveci Oyunu*”, “*Asker Oyunu*”, “*Kim Götürecek Oyunu*”, “*Gemici Oyunu*” ve “*Güreş Oyunu*” gelmektedir.

3.2.4. Oturak Oyunları: Normal içerikli seyirlik oyunların ardından sohbet bitimine yakın yemek arası verilmeden önce müstehcen içerikli ve hareketli olmayan oturak oyunları icra edilir. Bu oyunlar Yârenler arasında muhtevası göz önünde bulundurularak “*Oturak oyunları*” olarak nitelendirilmektedir. Diğer hareketli oyunlar ve müziğin sona ermesinin ardından Yârenler dışında sohbeti izleyen misafirler ve çocuklar odadan çıkartılarak kapı içeriden kilitlenir. Oyunlar bitene kadar odaya kimse alınmaz. Bu oyunların amacı Yârenler arasındaki bekârlara oyunlar vasıtasıyla bazı cinsel bilgileri öğretmek ve varsa bu konudaki çekince ve korkularını gidermektir. Diğerlerinde olduğu gibi bu oyunlarda da herkesin bir eşi vardır. Dayıbaşı’nın izni alındıktan sonra oyunlar icra edilir. Fakat oyunların içeriği ve yapılan şakaların dışarıda anlatılması kesinlikle yasaktır (K.K.35).

3.3. Yemek Arası

Erfene toplantısının sonuna doğru Dayıbaşı tarafından uygun görülen bir zamanda yemek arası verilir. Sofraların hazırlanmasından yemeklerin sunumuna, ortamdakilerin sofralara taksim edilmesine kadar yemeğin her safhası Dayıbaşı’nın sorumluluğunda ve bizzat onun görevlendirdiği kişiler tarafından yapılmaktadır.

3.4. Mâni Atışması

Balıkesir yöresinde mânilerin hem kadınlar hem de erkekler tarafından kına/nişan ve düğün törenlerinde, konukluğa bağlı toplantılarda, köy seyirlik oyunlarında, yağlı güreş karşılaşmalarında, hıdrellez kutlamalarında, iş yapılan ortamlarda, pazar yerlerinde ve Ramazan ayı içerisinde icra edildiği bilinmektedir (Yolcu, 2011: 112-164). Bu icra ortamlarının yanında ayrıca Erfene sohbet toplantıları içerisinde de erkekler tarafından mâni atışması yapılmaktadır.

Mâni atışması, Erfene sohbet toplantılarının en önemli eğlence şekillerinden birisidir. Hem toplantıların başında Yârenlerin ve misafirlerin ortama uyum sağlamaları hem de sohbetin ilerleyen dakikalarında seyirlik oyunlar arasında geçiş sağlamak için mâni atışması yapılır. Seyirlik oyunlardan önce mâni atışması yapılmasının amacı, hem Yârenleri eğlendirmek hem de orta oyunlarını icra edecek üyelerin gerekli hazırlıklarını yapabilmesi için onlara zaman kazandırmaktır (K.K.38). Sohbet toplantısı üyelerinden olan mahalle imamı ile başka bir Yârenin mâni atışması aşağıda verilmiştir:

A- “*Ayakkabın çözülmüş
Bağla Zekicim bağla
Müftü mâşî düşürmüş
Ağla Zekicim ağla*” (K.K.38)

B- “*Çıktım çarşı pazara
Baktım örme kazağa
Kaz Kılı⁴ benle uğraşma
Yolun düşer mezara*” (K.K.39)

⁴“Kaz Kılı” mâni atan kaynak kişinin yöredeki lakabıdır.

A- "Sular akar oluktan
Sıçan korkar soğuktan
Beni korkar mı sandın
İki tutam pamuktan" (K.K.38)

B- "Atlet giydim askılı
Çiçeklerim saksılı
Yârenlerin içinde
Bir tanedir Kaz Kılı" (K.K.39)⁵

A- "Akşam erken yatmalı
Gün doğmadan kalkmalı
İmza toplayıp köylüden
Bunu müftü yapmalı" (K.K.38)⁶

Diğer Erfene toplantılarında atılan mânilerden seçme metinler aşağıda verilmiştir:

"Bergaz bayırın tepesi
Üzümcünün deresi
Çullamasıyla meşhurdur
Pamukçu Erfenesi" (K.K.34)

"Bahçenizde gül var mı?
Gül dibinde yol var mı?
Akşam yanına gelsem
Karyolanda yer var mı?" (K.K.38)

"Kızılıklar oldu mu?
Derelelere doldu mu?
Gönderdiğim çoraplar
Ayağına oldu mu?" (K.K.38)

"Bahçelere gül gerek
Güllere bülbül gerek
Senin gibi güzele
Ben gibi yâr gerek" (K.K.38)

Sohbet akşamlarında normal mâni atışmalarının dışında samırt tepilmeden önce farklı bir mâni söyleme geleneği daha vardır. Sohbetin yapıldığı odaya ip gerilerek üzerine fener, baston, marul, sarımsak, mendil, yazma, ayakkabı, gül, ıspanak ve düdük gibi nesnelere asılır. Dayıbaşı destur verip müzik çalınmaya başlanınca odada bulunan Yârenler sırayla kalkıp askıda bulunan bir nesnenin adının içerisinde geçtiği bir mâni atarak onu alır. Sonra bir başkası kalkar ve bu şekilde bütün nesnelere bitene kadar mâni atılmaya devam edilir. Askıda en son kalan nesneyi ise Dayıbaşı alır. Mâni atışması esnasında bir nesneyi askıdan alan kişi onu elinde tutarak herkese gösterip yerine oturur. Ardından bir başkası ayağa kalkıp hangi nesneyi alacağına karar verene kadar geçen süre içerisinde ortamda bulunan kişiler bir ağızdan aşağıdaki dörtlükler arasında yanında "nakarat" olarak belirtilen parçaları söyler.

Bu gelenek eski toplantılarda şimdikinden farklı bir şekilde yapılmaktadır. Sohbet sahibi olan kişi yatsı namazından sonra camiye giderek cemaatteki yaşlıları evindeki toplantıya samırtçı olarak davet eder. Gelen kişilerin üzerinde sadece gömlek, yelek ve pantolon bulunur. Yaşlıların bu şekilde sohbete dâhil olmasının sebebi ise Yârenlere hem mâni ve sohbet adabını öğretmek hem de sohbete renk katmaktır. Mâniler atıldıktan sonra camiden gelen misafirler yemeğe kalmadan giderler (K.K.35).

"Ayakkabım çözülmüş
Bağla sevgilim bağla
Ben askere gidiyorum
Ağla sevgilim ağla (Ayakkabı)" (K.K.38)

"Mendili elime
Mendil verdim geline

⁵ Bu mâni, atışma biterken karşısındakini överek sonucu tatlıya bağlamak için söylenir.

⁶ Bu mâni, atışma biterken karşısındakini överek sonucu tatlıya bağlamak için söylenir.

Kara kına yollamış
Yâr benim ellerime

Avludan atlatırım
Ispanak toplatırım
Anasının yanında
Kızını kucaklarım (Ispanak)

Mendili elime
Mendil verdim geline
Kara kına yollamış
Yâr benim ellerime (nakarat)

Mendil serdim bir taşta
Neler geldi bu başta
Öptüm bir kız yanağı
Dedi bana çok yaşta (Mendil)

Evreşe yolları dar dar
Bana bakma benim yârim var (nakarat)

Al **yazması** başında yalelim yalelim
Oyaları kaşında yalelim
Yeter artık bekletme yalelim yalelim
Köşelerin başında yalelim (Yazma)

Amanın aman aman
Zamanın zaman zaman
Bizim düğün ne zaman yalelim
Bizim düğün ne zaman yalelim (nakarat)

Gökten **fener** iner mi?
Yanar yanar söner mi?
Bu gözler seni gördü
Başkasına döner mi? (Fener)

Evreşe yolları dar dar
Bana bakma benim yârim var (nakarat)

Bahçelerde gök **marıl**
Su gelir harıl harıl
Öyle karşımda durma
Gel de boynuma sarıl (Marul)

Evreşe yolları dar dar
Bana bakma benim yârim var (nakarat)

Tren gelir tüttürür
Düdüğünü öttürür
Karşı köyün kızları
Bir sakıza öptürür (Düdük)

Evreşe yolları dar dar
Bana bakma benim yârim var (nakarat)

Entarisi **al basma**
Alıp duvara asma
Sen benimsin ben senin
Her lafa kulak asma (Al Basma)

Yeşillim yeşillim yeşillim aman
Yeşil yaprak altında üşüdüm aman (Nakarat)

Bahçelerde balkabak
Dökülür tabak tabak
Beni beğenmedin de
Aldığın **kabağa** bak (Kabak)

Mendili elime
Mendil verdim geline
Kara kına yollamış
Yâr benim ellerime (nakarat)

Dereler çakıl daşlı
Ördekler yeşil başlı
Karşımdaki oğlan
Samsak dişli kel başlı (Sarımsak)

Evreşe yolları dar dar
Bana bakma benim yârim var (nakarat)

Bahçelere **gül** gerek
Güllere bülbül gerek
Senin gibi güzele
Benim gibi yâr gerek (Gül)

Evreşe yolları dar dar
Bana bakma benim yârim var (nakarat)⁷

Bu mânileri sayısı ortamdaki kişilere ve asılan nesnelere miktarına bağlı olarak değişmektedir.

3.5. Samırt (Sohbet) Tepilmesi

Samırt tepilmesi sohbetin en sonunda yapılan mâni atışmasının ardından icra edilir ve bir diğer adı da “Sohbet Tepilmesi”dir. Bu sohbet tepilmesi, hem yemeği eritmek hem güç gösterisinde bulunmak hem de söylenen sohbet türküsü ile bir sonraki toplantının kimin evinde olduğunu ifade etmek için yapılır. Her sohbet üyesi, söylenen türkü eşliğinde grupta bulunan kişiler arasından daha önceden belirlenen eşyle karşılıklı samırt teper.

Samırt tepilmesi şu şekildedir: İki kişi karşılıklı ayakta durur. İlk önce ikisi aynı yöne bir adım atıp diğer ayaklarını da aynı anda arkadan öne doğru sallayıp yere sürterek vururlar. Bunu yaparken elleriyle de alkış yaparlar. Bu şekilde her iki tarafa dönerek samırt tepilir. Bazen ayaklarıyla birlikte dizlerini de yere vuran olmaktadır. Eşlerin ikisi de bir uyum içerisinde hareket etmek zorundadır. Toplantılara bayanların girmesi yasak olduğu için bazı durumlarda ev sahibinin bayan akrabaları ya da misafirleri kapının dışından sohbeti izleyebilir. Böyle bir durumda sohbe katılan Yârenlerin sevdiği, sözlüsü ya da nişanlısı izleyiciler arasında varsa kendini göstermek için samırt teperken daha fazla coşkuya kapılır. Bütün Yârenlerin samırt tepmesinin ardından o geceki ev sahibi ile sonraki sohbet için kuyruğu alacak olan kişinin karşılıklı samırt tepmesiyle toplantı sona erer (K.K.34, 38). Samırt tepilirken bir taraftan da aşağıda verilen “Sohbet Türküsü” söylenir:

Sohbet Türküsü

“Almayı nazik soyarlar
İçine bade koyarlar
Şimdi seni evden kovarlar
Sevdiğim bir oof sardığım bir oof
Olacak sohbet senindir
Güzellik bizim

Almayı nazik soyarlar
Altın tabağa koyarlar
Sevdiğim bir oof sardığım bir oof
Şimdi sohbet senindir

⁷ <http://www.youtube.com/watch?v=JcBBpVxdYWg> (erişim tarihi: 04.12.2014).

Güzellik bizim

Avcıyı yolladım ava
Sırtını çevirmiş dağa
Kuyruğu alan ağa
Sevdiğim bir oof sardığım bir oof
Şimdi muhabbet senindir
Güzellik bizim

Sıra çanak baştan başa
Keklik seker taştan taşta
Kuyruğu alan Aydın paşa
Sevdiğim bir oof sardığım bir oof

Bizim mahalle hocası
Okutur ebced hecesi
Gelecek Pazar ertesi gecesi
Sevdiğim bir oof sardığım bir oof

Helvayı nazik soyarlar
Altın tepsiye koyarlar
Hasan seni evden kovarlar
Sevdiğim bir oof sardığım bir oof" (K.K.33, 35)

Günümüzde yapılan sohbet toplantılarının icra edildiği mekânların değişmesine paralel olarak toplantılardaki bazı uygulamalar da ortadan kalkmıştır. Önceleri ahşap yapılı evlerde düzenlenen toplantılarda Samırt tepilirken Yârenler ayakları ve dizleriyle zemindeki, yumruklarıyla da tavandaki tahtaları kırarlarmış. Bu hem güç gösterisi hem de Yârenlerin oyuna kendilerini kaptırması sonucu oluşan coşkunun bir sonucudur. Toplantılarda bu şekilde bir uygulamanın olacağını bilen ev sahipleri eğer evlerinde aksak olan yerler varsa oraları önceden onanırlarmış. Bu şekilde yapılan uygulamalarda elleri, dizleri ve ayakları sakatlanıp yaralanan Yârenler olmuştur (K.K.37).

3.6. Kuyruk Bırakılması

Sohbet yapılan evde yenilen yemeklerden oluşan bir tepsi hazırlanarak süslenir. Bu tepsi, samırt tepildikten sonra bütün Yârenlerin katılımıyla tef, zilli maşa ve darbuka eşliğinde mâniler atılıp türküler söylenerek kasabanın meydanına gelinir. Burada "bengi oyunu" oynayarak bir sonraki sohbetin yapılacağı eve bu tepsi götürülür (K.K.33). Sohbete katılan kişilerin önemli durumlar dışında toplantı evinden ayrılması yasak olduğu için hepsi kuyruk götürmeye bir vasıta kullanmadan yürüyerek katılmak zorundadır. Bütün bu oyun ve eğlencelerden sonra kuyruk, sonraki sohbet evine getirilince şu mâni söylenir:

"İşte geldik kapınıza
Selam verdik hepinize
Selamımızı almazsanız
Yazıklar olsun size" (K.K.38)

Atılan bu mâniden sonra kuyruğu alan kişinin evinin önünde "Doğru havası" ve "Bengi oyunu" oynanır. Daha sonra sohbet evinden getirilen yemek tepsisi ev sahibine verilir. Erfene toplantısında kullanılan darbuka, tef, zilli maşa da eve bırakılarak Dayıbaşı; "Haftaya sohbet toplantısı için sizin evdeyiz." dedikten sonra herkes evlerine gider (K.K.35, 38).

"Kuyruk bırakma" geleneğinin canlı bir şekilde devam etmesi için Dayıbaşı sohbet evlerini seçerken kasabanın birbirine uzak mekânlarını seçmeye dikkat eder. Böylece sohbet bitiminde kuyruk bırakma olayı kısa sürmeyip daha uzun ve geleneksel yapısına uygun bir şekilde icra edilerek hem yöre insanının bu geleneği canlı olarak izlemesi hem de sohbet grubuna yeni katılan kişilerin tecrübe ederek öğrenmesi sağlanır (K.K.33).

4. PAMUKÇU ERFENE SOHBET TOPLANTILARININ İŞLEVLERİ

Halk bilgisi ürünlerinin işlevleri üzerine William Bascom tarafından hazırlanan "Folklorun Dört İşlevi" (Bascom, 2005: 125-151) isimli makaleden hareketle Erfene sohbet toplantılarının işlevlerini de dört ana başlık altında toplayıp değerlendirmek mümkündür (Fedakâr, 2011: 30).

4.1. Eğlenme, Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi: Erfene sohbet toplantılarının en temel işlevlerinden birisi eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirmedir. Geçim kaynağı büyük oranda tarım ve hayvancılığa dayalı olan Pamukçu'da hasat işlerinin sonra erdiği uzun kış gecelerinde hem eğlenmek hem de sosyal bir dayanışma amacıyla birbirleriyle iyi geçinen arkadaş gruplarının bir araya gelerek müzikli,

oyunlu ve yemekli olarak Erfene sohbetleri düzenlerler. Toplantılar içerisinde uygun yerlerde türkülerin söylenmesi, çeşitli seyirlik oyunların oynanması, mâni atışması yapılması ve halk oyunlarının icra edilmesiyle sohbe katılanlar günlük hayatın zorluklarından belirli bir süre de olsa kurtularak hoşça vakit geçirmektedir. İcra edilen bütün eğlence unsurları belirli kurallara bağlı olarak saygı ve sevgi içerisinde Dayıbaşı'nın onay ve izni dâhilinde yapılmaktadır.

4.2. Toplumsal Kurumlara ve Törenlere Destek Verme İşlevi: Erfene sohbetleri çerçevesinde gerçekleştirilen etkinlikler, toplumsal yapı içerisinde mevcut kuralların yaşatılmasına ve desteklenmesine hizmet etmektedir. Erfene sohbet grubundaki kişilerin, toplantıların düzenlendiği günler dışında da belirli bir düzen içerisinde yaşama ve davranma mecburiyeti, toplumsal yapı içerisinde desteklenen ve kabul gören bir tutum olarak dikkati çekmektedir (Fedakâr, 2011: 31).

Erfene sohbetlerini düzenleyen arkadaş grubu toplantılar dışında düğün, cenaze, sünnet gibi törenlere katılarak onlara hem hizmet eder hem de gerekli olması durumunda maddî destekte bulunurlar. Bu şekilde sohbet grubu içerisinde sosyal bir yardımlaşmanın yanında kültürel değerlerimizi oluşturan törenlerin sürdürülebilmesine katkıda bulunulmuş olmaktadır.

Erfene sohbetleri sadece belirli bir grup tarafından sınırlı bir çevre içerisinde icra edilen toplantılar değildir. Belirli zamanlarda yerel ve ulusal olarak düzenlenen şenlik, festivallerde ve televizyon programlarında sunulan imkânlar ölçüsünde sohbet grubu toplantılarını icra etmektedirler. Balıkesir'in yerel kanalı olan Karesi Tv'nin "*Kapsama Alanı*" programında "*Pamukçu Kasabası Geleneksel Sohbet ve Eğlenceleri*" adıyla 13.10.2012 tarihinde bir program çekilmiştir. Burada Erfene sohbetleri belirlenen süre zarfında gösteri mahiyetinde icra edilmiştir.⁸

Pamukçu'da ilki 2013'te ve ikincisi de 14 Haziran 2014'te tertip edilen "*Pamukçu Bengi ve Gülgülü Şenliği*"nin bir bölümü Erfene sohbetlerine ayrılmıştır. Program içerisinde belirlenen bir bölümde Erfene sohbetleri hakkında kısa bir bilgi verilmesinin ardından, sohbet toplantılarında icra edilen seyirlik oyunların bir kısmı oynandıktan sonra "*Samurt tepilmesi*" de simgesel olarak sahnelenmiştir. Bu şekilde hem Erfene sohbetleri tanıtılmış hem de yörede düzenlenen törenlere katkı sağlanmıştır.

4.3. Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılması İşlevi: Erfene sohbetlerinin en temel işlevlerinden birisi de eğitim ve kültürün genç kuşaklara aktarılmasıdır. Erfene, işleyişi ve katılımcılarının uyumu bakımından toplum tarafından kabul edilen belirli niteliklere sahip olan kişilerin alındığı bir eğitim kurumu niteliğindedir. Eğitim, sadece okuldan ibaret olmayıp sosyal yaşamda uyulması gereken kuralların yanı sıra aile hayatında nelere dikkat edilmesi gibi hususların olduğu ve bunların öğrenilip hayata geçirilmesidir. Genel olarak sohbet üyelerine bu kurallar belirli seviyede aktarılmaktadır.

Erfene toplantılarının akışı içerisinde yöresel türküler, halk oyunları ve seyirlik oyunlar belirli aralıklarla icra edilmektedir. Bu şekilde yörenin kültürünün bir kısmını teşkil eden bu halk bilgisi ürünleri sohbet ekibine katılan gençlere öğretilmek suretiyle genç kuşaklara aktarımı sağlanmaktadır. Ayrıca toplantıların doğal ortamında bulunan kişiler oyunlara katılmak suretiyle veya oyunları izleyerek Erfene geleneğinin kültürel yapısı hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olabilmektedir. Bu bakımdan Erfene sohbetleri, müzik ve oyun kültürünün eğitim yoluyla aktarımının yapıldığı sosyal bir organizasyon olma niteliği taşımaktadır.

Dönem başında yapılan "*Patlangeç toplantısı*"nda yöneticilerin seçilmesi, sohbetlerin hangi Yârenlerin evinde olacağı ve "*Dere Kıyısı toplantısı*"na kalanların belirlenmesinin yanında farklı konular da konuşularak karara bağlanmaktadır. Sohbet ekibinde bulunan yörenin sözü dinlenen kişilerinin yardımıyla köydeki insanlar arasında herhangi bir sebepten dolayı husumet varsa o çözümlenerek tatlıya bağlanır; hastası olanlara, askere gideceklere ve fakir öğrencilere imkânlar dâhilinde maddî yardımda bulunulur. Bu şekilde kültürün bir parçası olan sosyal yardımlaşma farklı şekillerde hayata geçirilir (K.K.34).

4.4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi: Erfene sohbetleri belirli kurallara bağlı olarak bir disiplin içerisinde icra edilen toplantılar olmasının yanında katılımcıların günlük yaşamlarındaki toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevine de sahiptir. Erfene sohbetlerine katılan kişilerin uymak zorunda olduğu bazı kuralların başında sohbet ortamında bulunan herkese eşit mesafede durulması gelmektedir. Toplantılarda sohbet üyesi ya da misafir olsun herkese eşit şekilde davranılarak makam ve mevki ayrımı yapılmamaktadır. Bu bakımdan katılımcıların günlük hayatta aile, iş ve çevre şartlarına bağlı olarak meydana gelen kişisel ya da toplumsal baskılardan kurtulup sohbet boyunca icra edilen müzik, oyun ve diğer uygulamalarda kurallar çerçevesinde eğlenebilmektedir. Bu şekilde insanlar belirli bir süre de olsa üzerlerinde oluşan kişisel ya da toplumsal baskılardan arınarak rahatlamış olmaktadır.

SONUÇ

Erfene toplantıları, özellikle kış aylarında doğal seyri ve yapısı içerisinde yöredeki sohbet grubu tarafından olağanüstü durum yaşanmaması hâlinde icra edilmektedir. Erfene sohbet geleneği içerisinde;

⁸ <http://www.youtube.com/watch?v=JcBBpVxdYWg> (erişim tarihi: 04.12.2014).

yöresel müziklerin, halk oyunları ve seyirlik oyunların oynanması, mâni atışmasının yapılması, yörenin geleneksel mutfak kültürüne özgü yemeklerinin ikram edilmesi, toplum içerisinde tavsif edilen ve olumlu karşılanan davranışların sergilenmesi, sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın bir örneğinin ortaya koyulması gibi birçok kültürel unsurun bir arada bulunduğu, uygulandığı ve yaşatıldığı tespit edilmiştir.

Erfene sohbetlerinin sadece eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme amacıyla düzenlenmediği, eğitim ve kültürün yeni nesillere aktarılmasına vesile olduğu, kişilerin üzerlerindeki hem kişisel hem de toplumsal baskılardan belirli bir süre de olsa kurtulmasını sağladığı, farklı mekân ve yerlerde yaptıkları toplantılarla da toplumsal kurumların faaliyetlerine ve törenlere destek verdiği görülmektedir.

Erfene sohbet toplantılarının yapısında zaman içerisinde insanların eğlence anlayışının değişmesi, farklı etkinliklerin ortaya çıkması, iş imkânlarına bağlı olarak hızlı bir göçün yaşanması ve kitle iletişim araçlarının artması gibi temel etkenlerden dolayı birtakım değişimler meydana gelmiştir. Bunların bazıları gelenek içerisinde farklı şekillerde uygulama alanı bulurken bazıları ise tamamen uygulama dışı kalmıştır.

Sohbet toplantılarının ara verilmeden sürdürüldüğü 1980'li yıllara kadar yörede birden fazla sohbet grubunun olmasına bağlı olarak bu gruplar arasında hatta farklı köylerde düzenlenen toplantılara da değişik zamanlarda konuk olarak gidilmiştir. Günümüzde ise yörede sadece bir tane sohbet grubunun olması ve yakın köylerde ise devam etmemesine bağlı olarak misafir gitme geleneği kendiliğinden ortadan kalkmıştır.

Mâni atışması yapılacağı zaman, sohbet sahibi camiye giderek yatsı namazından çıkan yaşlılardan samurtçı getirip mâni attırma geleneği günümüzde devam etmemektedir.

Günümüzde icra edilen Erfene sohbetleri içerisinde özellikle oyunlarda kaybeden tarafa verilen cezalar eskiye nazaran hafifletilmiştir. Bunda 1980'li yıllarda sohbet ekibindeki bir kişiye verilen cezanın olumsuz bir şekilde neticelenmesi etkili olmuştur.

Erfene sohbetlerinin birkaç grup hâlinde yapıldığı dönemlerde Çarşamba günleri icra edilen "avcı sohbetleri"nin günümüzde düzenlenmediği tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim (1984). "Sıraname", *Halk Kültürü Derleme-Araştırma Dergisi*, S. 4, İstanbul, s. 5-12.
- ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim (1997). *Türk Halk Edebiyatı ve Folklor Yazıları*, Ankara: Akademi Kitabevi.
- ACAR, Mustafa (2011). *Karabük Safranbolu Folkloru*, Ankara: Anıt Matbaa.
- AKBIYIK, Abuzer (2006). *Şanlıurfa Sıra Gecesi*, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- AKSOY, Ömer Asım, VARDARLI Emel, DİKMEN Aysel, BAYAZ Ayla (2009). *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, C. 3, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ALTINKAYNAK, Erdoğan (2004). "Çankırı'da 'Yâren' Kültürünün Kırım Karay Türklerindeki Benzeri 'Konuşma'", *Yâren Kültürü ve Çankırı, Çankırı Valiliği II. Çankırı Kültürü Bilgi Şöleni Bildirileri*, Çankırı, 17-18 Eylül, s. 60-65.
- ARSTANBEK, Karsten (2004). *Kırgızkiye İğri, Razıleçeniye*, Bişkek: İlim Yayınevi.
- ATAMAN, Sadi Yaver (1973). "Anadolu Efe ve Yâren Dernekleri, Seymen Kuruluşları, Oyun ve Musikileri", *I. Uluslararası Türk Folklor Semineri Bildirileri*, Ankara: Millî Folklor Enstitüsü Yayınları, s. 315-339.
- BASCAM, William (2005). "Folklorun Dört İşlevi", Çev: Ferya Çalış, *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*, haz: M. Öcal Oğuz, Selcan Gürçayır, Geleneksel Ankara: Yayınları, s. 125-151.
- BAŞOĞLU, Bekir (1980). "Boyabat Yöresi Folkloru: Ferfene", *Türk Folkloru*, Cilt: 2, Sayı: 15, s. 20.
- CANYAKAN, Seyhan. "Uşak Merkez ve Çevresinde "Yarenlik" Hakkında Etnografik Bir Araştırma", https://www.academia.edu/7256317/U%C5%9EAK_MERKEZ_VE_%C3%87EVRES%C4%B0NDE_YARENLIK%C4%B0K_HAKKINDA_ETNOGRAFIK_BİR_ARA%C5%9ETIRMA_An_Ethnographic_Research_about_Yarenlik_in_U%C5%9Fak_Region (erişim tarihi: 21.01.2015).
- Cumhuriyetin 50. Yılında Erzincan 1973 İl Yıllığı, Ankara: Ajans-Türk Matbaası, 1973.
- ÇAĞATAY, Neşet (1974). *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- ÇİMRİN, Hüseyin (1984). *Antalya Folkloru (Gelenek-Görenekler) I*, Antalya: Akdeniz Kitapevi.
- DAĞLI, Hikmet Turhan (1935). "Sohbetler ve Gezekler", *Halk Bilgisi Haberleri*, S. 45, 15 Şubat, s. 212-216.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2013). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- DÜZGÜN, Dilaver (1999). *Erzurum Köy Seyirlik Oyunları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- EKİCİ, Metin (2007). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- EKİCİ, Metin (2008). "Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme", *Millî Folklor*, Yıl 20, S. 80, s. 33-38.
- EKİCİ, Metin- FEDAKÂR, Selami- DÖNMEZ FEDAKÂR, Pınar- TUTU, Sıtkı Bahadır- GÜLTEKİN, Mustafa- ERTURAL, Neslihan- YILMAZ, Betül Havva (2011). *Somut Olmayan Kültürel Miras: Barana Dursunbey-Balıkesir*, İzmir: Egetan Yayınları.
- EKİM, Gökhan (2012). "Sohbet Toplantılarında, Topluluğun Kuruluşuna Yönelik Gerçekleştirilen İlk Toplantı ve Önemi", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 3, S. 1, s. 97-110.
- ENÇ, Mithat (1964). "Gaziantep'te Eski Sohbetlerden: Oda Sohbetleri", *Gaziantep Kültür Dergisi*, C. 7, S. 157, Temmuz, s. 13-15.
- ER, Tülay (1988). *Simav İlçesi ve Çevresi Yâren Teşkilatı*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.
- ERBİLEK, İsmail Nami (1941). "Senirkent'te Gezek", *Halk Bilgisi Haberleri*, S. 120, Birinci Teşrin, s. 287-288.
- ERKUT, Selami (1958). *Mudurnu Tarih Coğrafya ve İctimai Durum*, Ankara.
- EROĞLU, Türker (1994). "Nevşehir ve Elazığ'da Sıra Odaları ve Kürsübaşı Sohbetleri", Ankara: *I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri, Halk Edebiyatı, Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence, Gelenek, Görenek, İnançlar*, C. 2, 22-23 Aralık 1994, s. 197-203.
- ERTEKİN, Eşref (1940). "Çorum'da Yüzük Oyunu (1), Sıra Gezme ve Sıraya Dizme ve Söylenilen Çığsaklar (2)", *Çorumlu*, Yıl: 3, Sayı: 27, s. 824-829.
- ERTURAL, Neslihan (2011). "Dursunbey Barana Geleneğinde Halk Oyunları", *Somut Olmayan Kültürel Miras: Barana Dursunbey-Balıkesir*, İzmir: Egetan Yay., s. 95-114.

- GİTMEZ, Şengül- ERKMEN, Serkan Emir- AYDINLI, Seda (2011). *Türkiye-Somut Olmayan Kültürel Miras Çalışmaları*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü.
- HASAN, Fahri İbrahim (1998). *Yasenkov Folkloru*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Şumen: Şumen Ediskup Konstantin Üniversitesi. http://pamukcu.bel.tr/Default.asp?E_Belediyem=SayfaDetay&wtrx=7 (erişim tarihi: 21.12.2013).
- <http://www.youtube.com/watch?v=JcBBpVxdYWg> (erişim tarihi: 04.12.2014).
- İNAN, Rauf (1966). *Köylerde Boş Zamanı Değerlendirme (Köyümüzün Kaderi)*, İstanbul: Boş Zamanları Değerlendirme Semineri Halk Sağlık Eğitimi Komitesi.
- İNAN, Abdülkadir (1998). “‘Orun’ ve ‘Ültüş’ Meselesi”, *Makaleler ve İncelemeler*, C. 1, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, ss. 241-254.
- KAKUPOĞLU, Yusuf- SAMSAROĞLU, Mahmut- BEDESTENLİOĞLU, Süreyya- CİNLİOĞLU, Halis (1968). *Tokat II Yıllığı 1967*, Ankara: Doğu Matbaacılık ve Ticaret Ltd. Şirketi Matbaası.
- KAPTAN, Ş. Tekin (1988). *Denizli'nin Halk Kültürü Ürünleri*, C. 1, Denizli: Yenigün Ofset Matbaacılık.
- KARABULUT, Murat [?]. *Konya Saha Araştırmaları*, Ankara, HAGEM Halk Kültürü Arşivi.
- KARABULUT, Murat (1989). “Balıkesir-Pamukçu Kasabası Halk Müziği ve Oyunları”, *Türk Folklorundan Derlemeler*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, s. 167-175.
- KAZANCIGİL, Ratıp (1993). *Edirne Helva Sohbetleri ve Kış Gecesi Eğlenceleri*, Edirne: Türk Kütüphanecileri Derneği Edirne Şubesi Yayınları.
- KİŞMİR, Celaleddin (1966) “Folklor: Konya’da Helva Sohbetleri”, *Çağrı*, Sayı: 100, s. 9-10.
- NASRATTINOĞLU, İrfan Ünver (1976). *Afyonkarahisar Folklorundan Damlalar*, Ankara: Aşık Matbaası.
- OĞUZ, M. Öcal (2009). *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?*, Ankara: Geleneksel Yayınları.
- OĞUZ, M. Öcal (2014). *Bozok Yazıları*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- ORAL, M. Zeki (1958). “Anadolu Köylerinde Gençler Derneği Yahut Ahiliğin Devamı”, *Türk Etnografya Dergisi*, S. 3, s. 60-66.
- ÖZDEMİR, Nebi (2005). *Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- SEZEN, Lütfi (2013). *Erzurum Folkloru*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- SURAL, Mahmut (1963). “Konya’da Eski Oturak Âlemleri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Yıl 15, C. 8, S. 171, Ekim, s. 3203-3206.
- TEKİN, Ahmet (?), *Balıkesir Folkloru*, Balıkesir.
- TEZCAN, Mahmut (1989). *Sosyal Değişme Sürecinde Çankırı Yârân Sohbetleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları.
- TOSUN, İsmail (1969). *Tarihi Sosyal Kültürel ve Turizm Yönü İle Kula*, İzmir: Abajoli Matbaacılık ve Ticaret Koll. Şti.
- TUĞRUL, Mehmet (1945). “Örencik Köyünde Delikanlı Teşkilatı”, *Ülkü Dergisi*, C. 8, S. 7, s. 6-7.
- TURDİ, Abdülşekür (1982). “Halkın Sanat Okulu Uygur Halk Meşrepleri”, *II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, C. IV, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, s. 559-585.
- TURHAN, Salih- TAN, Nail (2001). *Artoin Halk Müziğine Giriş*, Ankara: Artvin Valiliği Kültür Yayınları.
- UZUNOĞLU, Sadık (1950). “Kütahya’da Gezek Âlemleri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, Yıl 2, C. 1, S. 14, Eylül, s. 222-223.
- ÜÇER, Müjgan (2001). “Sivas’ta Eski Evler ve Oda Açma Geleneği”, *Prof. Dr. Zafer Bayburtlu Armağanı Sanat Yazıları*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi, s. 583-595.
- ÜÇÖK, Hacışeyhoğlu Hasan (2002). *Çankırı Tarih ve Halkiyatı*, Ankara: Okuyan Adam Yayınları.
- ÜNLER, A. Nadi (1941). “Gece Toplantıları”, *Başınar Aylık Kültür ve Edebiyat Mecmuası*, S. 24, Yıl 2, Şubat, s. 10-11.
- YAKICI, Ali (2010). “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Somut Mekânı: Konya Barana Odaları”, *Millî Folklor*, Yıl 22, S. 87, s. 94-100.
- YALÇIN, Hayrettin (1944). “Gerede’de Folklor Denemeleri: Sohbet”, *Abant*, C. 1, S. 2, Eylül-Birinci Teşrin, Bolu, s. 55-58.
- YOLCU, Mehmet Ali (2011). *Balıkesir Yöresi Manileri*, Balıkesir: Balıkesir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları.
- YÖNETKEN, Halil Bedi (1966). *Derleme Notları I*, İstanbul: Orkestra Yayınları.
- YÖNETKEN, Halil Bedi (2006). *Derleme Notları I*, Ankara: Sun Yayınevi.
- YÜZBAŞIOĞLU, Muammer (1952). “Akşehir ve Sıra Yârenleri”, *Türk Folklor Araştırmaları*, C. 2, S. 40, Kasım, s. 635-637.

KAYNAK KİŞİ DİZİNİ*

1. Recep ÇAKMAK, 1962, Üniversite, Emekli, Tosya-KASTAMONU.
2. Ekrem ÇAVUŞ, 1958, Üniversite, Ziraat Mühendisi, Sandıklı-AFYONKARAHİSAR.
3. Ahmet NAYAN, 1964, Lise, Ticaret Odası Genel Sekreteri, Sandıklı-AFYONKARAHİSAR.
4. Nihat KAZAZOĞLU, 1941, Üniversite, Emekli Öğretmen, Merkez-ELAZIĞ.
5. Mehmet DEMİRBAĞ, 1932, Ortaokul, Emekli (Mahalli Ses Sanatçısı), Palu-ELAZIĞ.
6. Lokman TASALI, 1929, Üniversite, Emekli Albay, Harput-ELAZIĞ.
7. Şevket GÜLTEKİN, 1961, Lise, Emekli Memur, Kemalîye-ERZİNCAN.
8. Abdullah ATAMAN, 1944, Üniversite, Emekli-Gazeteci, Taybelen Köyü-Kemaliye-ERZİNCAN.
9. İbrahim KARAMÜRSEL, 1968, İlkokul, Berber, Akçağa Köyü-Kemaliye-ERZİNCAN.
10. Çetin GÖKGÖZ, 1945, Üniversite, Avukat, Osmangazi-BURSA.
11. Abdullah KAYA, 1954, Üniversite, Doktor, Nilüfer-BURSA.
12. Erol ÖZKAYAN, 1942, Üniversite, Sanayici, Mudanya-BURSA.
13. Ahmet MENGÜÇ, 1960, İlköğretim, Gazeteci-Yazar, Yukarı Güneş Köyü-Oğuzeli-GAZİANTEP.
14. Mustafa İNAL, 1955, Ortaokul, Çiftçi, Akçağa Köyü-Karkamış-GAZİANTEP.
15. Bülent AĞCABEY, 1969, Lise, Gazeteci-Yazar, Merkez-GAZİANTEP.
16. Sabahattin ŞEKER, 1970, Yüksekokul, Memur, Esenyurt Köyü-GÜMÜŞHANE.
17. Osman NEBİOĞLU, 1951, Lise, Esnaf, Dört Konak Köyü-GÜMÜŞHANE.
18. Turan TUĞLU, 1935, Lise, Gazeteci, Kelkit-GÜMÜŞHANE.
19. Nazım GÖKTAŞ, 1966, Lise, Nakliyecisi, Mangallar Köyü-Gerede-BOLU.
20. Yüksel AÇIKGÖZ, 1967, İlkokul, Tüccar, Mircekiraz Köyü-Gerede-BOLU.
21. Yunus Baki KOÇAK, 1953, Ortaokul, Çiftçi, Samat Köyü-Gerede-BOLU.
22. Şehri KARA, 1967, Ortaokul, Şoför, Üzümlü Kasabası-Erbaa-TOKAT.
23. Mustafa HAZNEDAR, 1972, İlkokul, İşçi, Üzümlü Kasabası-Erbaa-TOKAT.
24. Zülgayır DOĞRU, 1958, Lise, Memur, Üzümlü Kasabası-Erbaa-TOKAT.

* Çalışmamızda bilgilerinden istifade ettiğimiz kaynak kişilerin künyeleri “ad, soyad, doğum tarihi, eğitim durumu, meslek, adres” sıralaması şeklinde verilmiştir. Metin içerisinde ise “K.K.1” örneğinde olduğu gibi belirtilmiştir.

25. Vedat GÜLDOĞAN, 1950, Üniversite, İnşaat Mühendisi, Karşıyaka-İZMİR.
26. Mevlüt MERGEN, 1944, Lise, Matbaacı/Gazeteci, Merkez-DİYARBAKIR.
27. Aziz Kadri ÖZYILDIZ, 1960, Yüksekokul, Turizm İşletmecisi, Gazi Köşkü-DİYARBAKIR.
28. Mehmet Mahsun ÖZSOY, 1969, İlkokul, Çiftçi/Şoför, Bağış Köyü-Kızıltepe-MARDİN.
29. Ahmet KARADENİZ, 1968, İlkokul, Çiftçi, Katarlı Köyü-Kızıltepe-MARDİN.
30. Şener ÖZKANLI, 1954, Lise, Kamu Görevlisi, Sücüllü Kasabası-Yalvaç-İSPARTA.
31. Mehmet ÖZCANLI, 1943, İlkokul, Çiftçi, Sücüllü Kasabası-Yalvaç-İSPARTA.
32. Nuri KARAAĞAÇ, 1943, İlkokul, Emekli, Sücüllü Kasabası-Yalvaç-İSPARTA.
33. Halit AYDOĞDU, 1966, İlkokul, Çiftçi, Pamukçu Kasabası-BALIKESİR.
34. Beyhan KIZMAZER, 1947, Üniversite, Emekli Öğretmen, Merkez-BALIKESİR.
35. Aydın KARAGÖZ, 1967, Yüksekokul, Memur, Pamukçu Kasabası-BALIKESİR.
36. Ahmet TEKİN, 1940, İlkokul, Emekli, Pamukçu Kasabası-BALIKESİR.
37. Hasan PARLAK, 1957, İlkokul, Çiftçi, Pamukçu Kasabası-BALIKESİR.
38. Süleyman DİKMEN, 1975, Lise, Çiftçi, Pamukçu Kasabası-BALIKESİR.
39. Nihat ŞANLI, 1955, İlkokul, Çiftçi, Pamukçu Kasabası-BALIKESİR.
40. İbrahim KABAKÇI, 1969, Lise, Memur, Pamukçu Kasabası-BALIKESİR.
41. Faik ŞANLI, 1978, Lise, Çiftçi, Pamukçu Kasabası-BALIKESİR.
42. Halil ATEŞ, 1986, Yüksekokul, Memur, Pamukçu Kasabası-BALIKESİR.
43. Mehmet Sait KÜÇÜK, 1950, Ortaokul, Müzisyen, Merkez-URFA.
44. Musa KALDI, 1959, Ortaokul, Esnaf, Merkez-URFA.
45. Hasan AÇIKGÖZ, 1959, Üniversite, Biyolog, Merkez-URFA.